

HOOFSTUK 1

FAMILIEBEDIENING IN DIE GEMEENTE – KOSEPTUELE RAAMWERK

1. “FAMILIE” EERDER AS “GESIN”

Gesinne kan nie meer bedryf word vanuit die perspektief van ‘n “getroude paartjie met kinders” alleen nie (Manual for Marriage Preparation and Marriage Enrichment 2007:13). Christus se uitreik na mense van hierdie groep roep ons op tot ‘n breër bediening (Van der Watt & Thesnaar 2005:5).

Vanuit die Skrif word duidelik aangetoon dat families nie net beperk is tot die ondersteuning en begeleiding van die kerngesin nie, maar veral fokus om hulle verantwoordelikheid teenoor die groter sosiale gemeenskap na te kom (Van der Watt & Thesnaar 2005:5).

Families is nie net ‘n masjien nie, maar eerder ‘n sisteem of netwerk van verhoudings. Dit is kommunikasie wat die netwerk aan die gang hou. Die waarheid waarom dit hier gaan, naamlik dat die familie ‘n hermeneutiese ruimte is, beteken dat God in sy wysheid binne verhoudings werk. Sy verbondsmatige handeling met mense onderstreep dit ook. Ouers en kinders is die mees “natuurlike” voorkoms van hierdie verhoudings. Waar die verband vader-moeder-kinders om een of ander rede ontbreek, word die beginsel dat God binne verhoudings mense tot verstaan bring, nie opgehef nie (Nel 1985:14).

Ander verhoudings kan ewe sinvol gevestig word. Dikwels vervul die uitgebreide familie die rol. Wanneer ‘n mens die woord “gesin” hoor, kan dit gebeur dat daar net gedink word aan ‘n vader en moeder en kinders. Hierdie begrip van gesin kan egter problematies wees (Elliot 1986:4). Daarin word

nie ruimte gemaak vir enkelouergesinne of selfs vir grootouers, wat die rol van die vaders en moeders oorgeneem het nie (Manual for Marriage Preparation and Marriage Enrichment 2007:13; Peters et al 1996:5-9).

In 'n tyd waar daar soveel verskillende familiestrukture in die samelewing is, word twee-ouer-gesinne steeds as taalnorm gebruik. Daarom word daar algemeen gepraat van “enkelouergesinne”. Die vraag kan gevra word: Waarom is dit nie net 'n “gesin” nie? Families wat deur 'n egskeiding is, word 'n “gebroke gesin” genoem. Op hierdie wyse word 'n etiket op daardie mense geplaas. 'n Mens kan jousef die vraag afvra of daar ruimte gemaak word vir hierdie familie om weer “heel” te word. Die uitdaging is om deur taal te wys dat daar nie net een soort familie toegelaat word om familie te wees nie (Marais & Marais 2002:26; Van Tonder 2006:23-24). “Yet the deceptive simple English word *family* masks a unit of social connection and interaction that is incredibly complex and varied” (Perdue et al 1997:1). Deur van die woord “familie” in Afrikaans gebruik te maak, word 'n poging aangewend om die ruimte te skep vir hierdie verskeidenheid.

Verder is daar ook gay-pare wat toesig en beheer oor kinders het. Waar dit aanvanklik slegs heteroseksuele pare was wat kinders in Suid-Afrika kon aangeneem het, is in 2002 in die konstitusionele hof beslis dat pare “in permanente homoseksuele verhouding” ook aanneemouers mag wees (Manual for Marriage Preparation and Marriage Enrichment 2007:13; vgl. Stackhouse 1997:42-43; Peters 1996:11).

Vanuit bogenoemde beskrywing is dit duidelik dat die strukture in die samelewing aansienlik verander het. In 'n poging om alle moontlike vorme van hierdie “gesinne” in te sluit, is besluit om vir die doel van die studie eerder van die woord “familie” gebruik te maak (vgl. Perdue et al 1997).

2. 'N DEFINISIE VIR “FAMILIE”

Met bogenoemde in ag genome kan dit goed wees om 'n definisie vir die woord “familie” te gee. Begripsdeling help om die betekenis van die woord beter te verstaan.

“Virtually all considerations of human behavior operate under the assumption that there is such a thing as a family in every society” (Perdue et al 1997:1). Die begrip “familie” kom oorspronklik van 'n Latynse woord *famulia* wat dui op iemand wat diens doen. Dit kan 'n ondergeskikte persoon soos 'n slaaf wees. Later het dit die betekenis van 'n “huisgenoot” gekry. Mens sou kon sê dat “familie” beteken dat 'n mens op grond van afkoms tot 'n bepaalde groep behoort. Familie is meer as die kernfamilie. Dit kon ook almal insluit wat deel is van die huishouding, almal wat onder die gesag van die manlike hoof (*patria potestas*) van die familie gestaan het (Louw 1989:43; vgl. Osiek & Balch 1997:6).

“Familie” word vandag op verskeie maniere omskryf, een moontlikheid is:

The family is the most basic institution in any society. It is the centre and source of man's civilization. Its nature can best be described on the basis of the purposes it fulfills in human society. The family is the most important 'molecule' in any society. It maintains the continuity of society by producing new individuals in each generation and by passing on through these new members, physical life, knowledge, customs, traditions and intellectual, emotional and spiritual endowments. When assessed on the purpose it fulfills in any human society, the nature of the family can be regarded on the one hand, as essentially a biological unit, centred on the function of reproduction and geared to perpetuating the species; while on the other, the family forms a cultural and social society on its own.

(Malaka, 2005:10)

Die “Department of Social Development” het “familie” soos volg omskryf:

The family is the basic unit of society and is integral to the general well being of individuals in relation to their psychosocial, emotional, physical, spiritual and economic needs. Well functioning families provide members with caring relationships, intimacy, security, as well as mutual support that is sustaining throughout life. With effecting parenting within a family, children are nurtured, supported and provided with opportunities for growth and development into competent, productive, loved and loving adults. It is within an effective functioning family milieu that children are socialized and taught appropriate norms and values.

(Draft 5-year integrated strategic plan for families 2005 – 2010
2006:1)

Die volgende definisie sou dus vir die term: “familie” gegee kan word:

The family is defined as a group of persons united by the ties of marriage, blood, adoption or cohabitation, characterised by a common residence (household) or not, interacting and communicating with one another in their respective social roles, maintaining a common culture and governed by family rules.

(National Family Policy February 2006:6; vgl. Manual for Marriage Preparation and Marriage Enrichment 2007:13)

Daar is groot verskeidenheid families wat in Suid-Afrika voorkom. Die volgende “tipes” kan onderskei word:

- Nuclear family: Married or cohabitating: mother and father with own children.
- Cohabitating or married couples without children.
- Single parent family: mother and child / children, or father and child / children.
- Child / youth headed family: one child / youth heading a family.
- Same sex family: same sex cohabiting with / without children.
- Multi-generational family: traditional family with grandparents / parents / children / aunts / uncles / nieces / nephews living together.
- Extended family: traditional family with grandparents / parents / children / aunts / uncles / nieces / nephews / providing support to each other, not necessarily staying together.
- Grandparent/s headed family: grandparents with grandchildren.
- Foster family: child placed through statutory processes in care of a family that is not related to the child.
- Kinship foster family: child placed through statutory processes in the care of a related family member.
- Non-household family: friends staying together in a household.
- Combined / reconstituted family: Biological parent / stepparent / biological children / stepchildren.
- Families with one member living apart due to work circumstances.

(National Family Policy February 2006:6; Manual for Marriage Preparation and Marriage Enrichment 2007:13)

Die gejaagde bestaan wat families voer veroorsaak dikwels geweldige spanning. Louw (1989:13) beskou die familie as die “stortplek” vir die “mense emosionele vullis.” Dit veroorsaak dat hulle dikwels in ‘n emosionele oorlewingstryd is en dat daar ‘n behoefte is aan “diepteverhoudinge, medemenslike erkenning, emosionele sekuriteit en interpersoonlike intimiteit.”

Een van die belangrikste take van families vandag is dus om vir die familielede ‘n gevoel van emosionele sekuriteit en “behoort” te gee. Die familie kan egter ook die plek wees waar mense oneindig seerkry. Dit gebeur dat mense by tye voel dat hulle deel is van ‘n familie en dan weer verwerping ervaar. Om die uitdagings van familie-wees die hoof te bied, is goeie kommunikasie van die uiterste belang (Lamanna & Riedmann 1991:280). Binne die strewe van familielede na kohesie (“family cohesion: the emotional bonding of family members”) (Lamanna & Riedmann 1991:281-285) is dit vir hulle belangrik om mekaar te waardeer vir wie en wat elkeen is. Verder beplan so ‘n familie hul tyd om dinge saam te kan doen of soms net te kan saam wees. Positiewe kommunikasie, ‘n sterk verbintenis aan mekaar, sterk religieuse oriëntasie en die positiewe hantering van krisisse dra by tot hierdie gevoel van kohesie binne die familie.

Die familie word ook beskou as die kerk in die klein. Vir baie mense is dit waarlik kerk. Die familie is ‘n gemeentelike uitdrukking van God se teenwoordigheid onder gemeenskappe op aarde. Dit is ‘n klein kerk wat ten volle toegewy is aan Christus en onder sy leiding is (Van Tonder 2006:35-36; De Vries 1994:85).

Met die definisie van “familie” in gedagte sal dit goed wees om te kyk na die wyse waarop families in die Bybel beskou is. In tye van sedeloosheid en verval kan dit gebeur dat mense na vroeëre tye teruggryp en dit idealiseer. Op die manier word daar soms onwaarhede oorgedra (Louw 1989:13).

3. FAMILIES EN DIE BYBEL

Die families soos omskryf in die Ou Testament het anders gelyk as die van vandag (vgl. Dorey 2005; Perdue et al 1997). Daarom is besluit om dit nie vir die doel van die studie na te vors nie.

In die Nuwe Testamentiese wêreld is 'n mens as familie beskou as hulle verwant is aan mekaar vanweë geboorte of huwelik, oor 'n gesamentlike herkoms beskik of wanneer hulle een huishouding gedeel het. Daarom is selfs die slawe onder die gesag en beskerming van 'n spesifieke gesinshoof geplaas (Osiek & Balch 1997:6, 216; Nel M J 2006:3; Louw 1989:35).

Die eerste-eeuse Mediterreense wêreld was anders as vandag en in alle opsigte 'n familie-gesentreerde wêreld. Families het nie net 'n persoon se posisie in die samelewing bepaal nie, maar was ook die primêre ekonomiese, religieuse en opvoedkundige eenheid waarin mense geleef het. 'n Mens sou kon sê dat jou familie jou werkgewer, opvoeder en kerk was (Nel M J 2006:1; Louw 1989:34; Van der Watt 2000:166; Osiek & Balch 1997:37, 216).

Dit moet aanvaar word dat die moderne families doodgewoon nie hulself kan inrig soos families in die antieke wêreld van die Bybel nie. Daarvoor verskil die ekonomiese en sosiale omgewing te veel van die moderne familie s'n. Aan die ander kant kan daar ook nie gesê word dat die Bybel niks vir moderne families kan leer nie. Die waardes waarvolgens die Bybelse families geleef het, soos gesien word in wederkerige liefde, hulpbronne wat gedeel word, 'n klem op harmonie, eenheid en wedersydse respek asook vergifnis, is vandag steeds belangrik vir families. Nuwe Testamentiese gelowiges het hulle families nie alleen in terme van hulle wêreld se heersende kulturele norme gekonstrueer nie, maar ook in die lig van die evangelie (Nel M J 2006:2; vgl. Osiek & Balch 1997:221-222).

Die Bybel is sensitief vir die impak van die veranderende sosiale omgewing op die familie. In die verhale van die Bybel is families eie aan hulle tyd en

vertoon daarom 'n wye verskeidenheid van strukture en funksies. Die Bybel vra nie van Christene om die familiestrukture van byvoorbeeld die klassieke tyd na te volg nie. Die Bybel sien dit wel as taak vir die geloofsgemeenskap om die familie te beskerm teen enige sosiale en ekonomiese uitbuiting wat die individu en die familie sal benadeel. Dit is veral opvallend dat kwesbare familieledede soos die weduwees, die wese en die vreemdeling uitgesonder word vir spesiale beskerming (Van der Watt & Thesnaar 2005:88; vgl. Perdue et al 1997).

Soos wat families deur fases beweeg, wissel die rolle van versorging en besluitneming (Perdue et al 1997:167). Aan ouers word 'n leiersposisie in die familie gegee. Hierdie gesag is bedoel om opbouend te wees (Ef 6:1-2), en om vir kinders 'n voorbeeld te wees. Die Bybel handhaaf die interafhanklikheid van verskillende generasies. Sodoende vorm die generasies 'n gemeenskap van sorg wat al die lewensfasies insluit. Die behoefte aan ouerleiding waar ouers toegerus word met vaardighede om hierdie leiersposisie te kan inneem, is krities belangrik (Van der Watt & Thesnaar 2005:89).

Vir baie Christene is die familie die plek waar 'n mens onvoorwaardelike liefde ervaar en kan groei tot volle potensiaal sodat mense hulle skeppingsdoel kan uitleef. Liefde is 'n sentrale Bybelse opdrag wat veral binne die intimiteit van die familie ingeoefen word. Dit kan dan na buite teenoor alle mense uitgeleef word. Om in liefde te leef teenoor alle mense is die belangrikste opdrag aan almal binne die familie van God. Hierdie opdrag tot liefde relativeer alle vorms van blinde gesag en die wyse waarop dit uitgeoefen word sodat dit nie die groei van mense ontmoedig of inhibeer nie (Ef 5:25). Beide die Ou- en die Nuwe Testament is afwysend teenoor enige vorm van gesag in die familie wat verhoudinge sou afbreek (Ef 6:4). Gesag word gegee om ruimtes te ontwikkel waarbinne onvoorwaardelike liefde kan groei (Van der Watt & Thesnaar 2005:87; vgl. Osiek & Balch 1997:121).

'n Mens se unieke gawes - nie geslag, status of ouderdom nie - bepaal die persoon se waarde in en bydraes tot families. Die Bybel se verstaan van

geslagtelikheid het te make met gelykheid en uniekheid. Man en vrou is as gelykes geskape na die beeld van God (Gen 2:27). Dit word nie van mans, vroue en kinders verwag om hulle uniekheid prys te gee nie maar ooreenkomstig hulle gawes tot diens te wees van ander in die familie en die samelewing (1 Kor 12; Ef 4). Hulle posisie en funksie binne die familie word bepaal deur hulle bydrae en uniekheid eerder as hulle geslagtelikheid. Dit beteken nie dat die Bybel geslagtelikheid ignoreer nie, maar wel dat geslagtelikheid nie noodwendig gekoppel word aan spesifieke rolle of eienskappe nie. Hierdie vertrekpunte van die Bybel stel Christene in staat om uniekheid en diversiteit te omarm en te geniet (Van der Watt & Thesnaar 2005:87; Osiek & Balch 1997:120-121).

Families omarm en waardeer alle ouderdomme en verskeidenheid van mense. Kinders is volledig mens – geskape na die beeld van God – en word nie eers mens as hulle volwasse is nie. Net so is ouer mense en gestremdes ook nie minder mens omdat hulle minder funksioneel of ekonomies aktief in die gemeenskap is nie. Hulle verdien daarom dieselfde respek as enige ander mense in die gemeenskap. Onderwys, kinderbeskerming, bejaardesorg en gestremdesorg is almal familiële prioriteite en verdien die ondersteuning van geloofsgemeenskappe (Van der Watt & Thesnaar 2005:88). Die familie-bediening spreek die nood van die eensame en verhoudings-uitgehongerde post-moderne mens ten diepste aan (Van Tonder 2006:37).

Familie is nie alleen die primêre konteks waarbinne geloofs- (en etiese-) vorming plaasvind nie, maar dien as 'n noodsaaklike integrasiepunt vir die inoefening en toepassing van geloof en etiek in die lewe. Die familie speel 'n onontbeerlike rol in die vorming van waardes en die aanleer van dissipline. Daarom moet die kerk die praktyk van geloofsonderrig weg van die familie weer in oorweging neem. In 'n familiebediening word die jeug nie net tot 'n verhouding met God begelei nie, maar ook tot 'n verhouding met ander gelowiges wat as die geloofsgemeenskap of geloofsfamilie van God bekend staan. Geen gelowiges kan immers in isolasie leef nie, maar is deur God

geskep om as volwaardige ledemaat deel van sy liggaam hier op aarde te wees (Rom 12:5; 1 Kor 12:12; Van Tonder 2006:37).

In die Nuwe Testament word die woord *oikos* met “huishouding” of “familie” vertaal (Van der Watt 2000:166; Osiek & Balch 1997:6). Dit verwys na die groter familie en kan selfs bepaalde stamme van Israel voorstel. Dit dui op veel meer as die familie soos ons dit vandag ken, dit sluit die hele huishouding, sowel as die slawe, in (Louw 1989:37; Marais & Marais 2002:34).

In die Nuwe Testament vind daar bepaalde ontwikkeling plaas. Die familie word binne die terapeutiese gemeenskap van die gemeente van God as God se groot huishouding en heiligdom geabsorbeer. Genealogie word vervang deur ‘n nuwe bloedverwantskap, naamlik die bloed van Christus wat mense as broers en susters in een groot familieverband saambind. As deel van God se huishouding word die familie ‘n heiligdom in die klein. Louw (1989:38) beskryf dit soos volg: “Dit is binne die *communio sanctorum* dat die verbondsgesin sy eintlike karakter as God se heiligdom terugvind. Die gesin (familie) in die Skrif is nie bloot ‘n kerngesin (kernfamilie) nie, maar ‘n verbondsgesin (verbondsfamilie). Hiertoelief die doopverbond die gesinslede in God se familie in.”

Christene in die eerste eeu het hulleself as deel van twee families gesien, naamlik deel van hul natuurlike familie en van die kerk. Die kerk was die nuwe, fiktiewe familie. Hierdie familie of huishouding het een hemelse Vader wat hulle beskerm en in hulle behoeftes voorsien (Mat 6:9-15). Daarom is gelowiges mekaar se ware broers en susters (Mark 3:31-35). Dit is dan die ware nageslag van Abraham (Gal 3:23-29) en nie die Jode nie (Nel M J 2006:7; Osiek & Balch 1997:126-128).

In Galasiërs 3:26-28 staan: “Deur hierdie geloof in Christus Jesus is julle nou almal kinders van God, want julle almal wat deur die doop met Christus verenig is, moet lewe soos mense wat aan Christus behoort. Dit maak nie saak of iemand Jood of Griek, slaaf of vry, man of vrou is nie: in Christus

Jesus is julle almal een.” Dit beteken dat God se familie groter is as ‘n mens se kernfamilie. Ons is deel van die ganse geloofsfamilie (wat groter is as die plaaslike gemeente) en ‘n uitgebreide huishouding (wat die werkers insluit) (Nel M J 2006:8; Osiek & Balch 1997:128).

As geloofsfamilie behoort ons te leef volgens ‘n koninkryksetos wat sigbaar word deur wederkerige liefde sowel as wedersydse respek en onderlinge vergifnis. Die “familietaal” behoort meer intiem en nie so formeel te wees nie. Die diversiteit en eenheid van die familie moet sigbaar en konkreet wees. Die wisselwerking tussen natuurlike families en die kerk as geestelike familie behoort altyd gesond te wees. Geestelike leiers moet hulle families met liefde dien en versorg. God se familie moet leef soos Hy. Selfs in die beoefening van die ambag moet God se karakter sigbaar wees (Nel M J 2006:9; Perdue et al 1997:182).

In die Nuwe Testament het die natuurlike familie en die geloofsfamilie soms oorvleuel en soms nie. Dit het soms spanning veroorsaak. Terwyl bekering en doop van die hele familie waarskynlik die reël in die vroeë kerk was (Hand 11:14; 16:15, 31-34; 18:8 en 1 Kor 1:16), is gelowiges deur Jesus opgeroep om te kies tussen hulle eie natuurlike families en navolging van Hom (Mat 8:18-22; 10:21, 34-39 en 19:29-30). Om vir die geweldige verlies te vergoed het die dissipels en die kerk as ‘n surrogaat familie gefunksioneer (Nel M J 2006:7; Osiek & Balch 1997:141-142).

Die koms van die Christelike geloof het dus ‘n wesenlike bedreiging vir die voortbestaan van natuurlike families in die tyd van die Nuwe Testament ingehou. Dit is daarom belangrik om in ag te neem dat die Christelike geloof nie per definisie “pro familie” was nie, maar eerder ‘n nuwe gestalte daaraan gegee het. Dit is ook belangrik om te onthou dat die vroeë kerk nie ten doel gehad het om families te verbreek nie. Hiervan getuig die sterk afkeur van egskending in gevalle waar een van die eggenote nie ‘n gelowige was nie (1 Kor 7:11-12). Daar was ‘n wisselwerking tussen natuurlike families en die kerk as geestelike familie. So moes slegs ouderlinge en diakens wat reeds hul eie huise goed versorg het (1 Tim 3:3-4, 11; Ef 5:21-33), verkies word om

die kerk as geestelike familie te dien (Nel M J 2006:7-8; Osiek & Balch 1997:130).

Net soos die Christene in die eerste eeu hulle self as deel van twee families gesien het, vind dieselfde vandag steeds plaas. Die kerk of die gemeente is vir baie gelowiges 'n familie met een hemelse Vader wat hulle beskerm en in hulle behoeftes voorsien (Mat 6:9-15).

4. KERK AS “FAMILIE”

God word op baie maniere in die Bybel beskryf. Tog is daar teoloë (Burger, 1997:14; Heyns 1982:90) wat beweer dat die kern van die evangelie juis is dat God nie net die Heilige en Almagtige God is nie, maar ook 'n Vader vir gelowiges is. Gelowiges kry nie net 'n Vader en word God se kinders nie, maar as ons Hom aanneem maak Hy ons deel van sy familie.

In die Ou Testament word die woord “Vader” as 'n aanduiding of Naam vir God net by hoë uitsondering gebruik, slegs dertien keer. Maar in die Nuwe Testament kom die benaming vir God as Vader, meer as 170 keer voor (Burger 1997:14).

Die feit dat die mens aan God as Vader dink is 'n baie ryk belofte met vele kante. God ons Vader is die Een wat sorg. Wanneer Jesus God aanspreek, gebruik Hy die Aramese woord: “Abba”. Dit kan met die woord “Pappa” vertaal word en as teken van vertroue en sekerheid beskryf word. Dit gee die belewenis van nabyheid, intimiteit, sagtheid, geborgendheid, veiligheid en die gevoel dat jy versorg word (Du Toit 1984:85-86; Burger 1997:15).

God sorg vir sy kinders, soos aardse vaders veronderstel is om vir hul kinders te sorg. God se sorg vrywaar die mens egter nie teen alle teenspoed nie. Dit beteken ook nie dat mense se lewens altyd 'n fees van bergspitservarings en vreugde momente sal wees nie, maar wel dat die Vader ook in donker dale en in skaduwees van die dood by sy kinders sal wees en sy hande hulle in liefde

sal troos en beskerm (Ps 23). Sy sorg beteken dat Hy as Vader altyd daar sal wees en sal toesien dat alles uiteindelik goed uitwerk vir die wat Hom liefhet (Rom 8:28) (Burger 1997:19).

As die Christendom sê dat God die mens liefhet, beteken dit dat Hy ons regtig liefhet. Die unieke van God se liefde lê daarin dat dit 'n genadige liefde is. Dit is onverdiend. Gelowiges weet dat daar niks in hulle is wat die liefde van God verdien nie. Die geheim van God se liefde is dat dit nie deur die voorwerpe van sy liefde ontlok word nie, maar in God self (Burger 1997:25; Heyns 1981:68-70).

Die feit dat daar van God as Vader en van ons as sy kinders op verskeie plekke in die Bybel geskryf word, versterk die gedagte dat ons oor die kerk as familie dink. Gesonde families en gesonde gemeenskappe is interafhanklik van mekaar. Families behoort nie in isolasie te leef nie, maar behoort saam met ander families 'n sosiale gemeenskap van sorg te vorm waarbinne kinders kan grootword en ouer mense versorg kan word. Families is in beide die Ou- en Nuwe Testament 'n hoeksteen vir die bou van 'n gesonde en regverdige gemeenskaplewe en 'n gemeente (Strommen & Hardel 2000:156-157; Van der Watt & Thesnaar 2005:89).

Burger (1997:129) skryf dat die kerk 'n unieke organisasie is wat eintlik met geen ander vergelyk kan word nie. Maar indien dit met iets vergelyk moet word, is die familie die samelewingsverband wat die meeste ooreenkoms daarmee toon. Die kerk kan gesien word as 'n nuwe alternatiewe familie wat deur God tot stand gebring word (vgl. Strommen & Hardel 2000:157-158).

In die Bybel word die begrip kindskap van God baie suiniger en meer gereserveerd gebruik. Hoewel die Bybel duidelik noem dat ons almal skepsels van God is en die Here vir ons almal baie lief is, word die term "kind" uitgesonder vir 'n baie spesifieke groep mense. Kinders van God is meer as net die mense wat deur Hom geskape is – hulle is skepsels wat God se sorg en seggenskap oor hulle lewe aanvaar en gewillig is om met Hom te leef soos kinders met hul Vader. Hierdie onderskeid tussen skepsel en kind verklaar

ook waarom die Bybel in baie sterk taal sê dat geen mens van nature 'n kind van God is nie, maar dat ons dit moet word. Geen mens word as 'n kind van God gebore nie. Daar moet iets gebeur om ons sy kinders te maak! (Burger 1997:117; Du Toit 1984:44)

In die evangelie van Johannes (3:1-2) sê Jesus dit duidelik dat Nikodemus weer gebore moet word as hy kind van God wil wees wat die koninkryk van God kan ingaan (Burger 1997:117). Die inisiatief kom van God af. Die gedagte om van mense kinders van God te maak het nie by die mens ontstaan nie, maar by God. Dit is Hy wat ons in 'n nader verhouding met Hom wou intrek (Burger 1997:119; Vos 1996c:97-98).

In Romeine 8 en Galasiërs 4 verduidelik Paulus hierdie beweging van God met 'n term uit die regswêreld. Dit kan vergelyk word met die proses waardeur weeskinders aangeneem word deur nuwe ouers. God het op sy eie inisiatief 'n saak begin wat die moontlikheid geopen het dat ons as sy kinders aangeneem kan word. Hy het sy Seun in ruil vir ons lewe gegee. Daardeur is die deur nou oop vir mense, vir enigeen om aangeneem te word as kind van God (Burger 1997:119; Du Toit 1984:85).

Dat God mense aanneem as sy kinders is die eerste fase van die proses. Die tweede fase het te make met die mens se reaksie op die inisiatief van God. God het besluit dat Hy van sy kant af die mense lief genoeg het om die prys vir hul vryheid te betaal. Nou moet die mens besluit of hy/sy lief genoeg is vir Hom om deur Hom aangeneem te word. Volgens Johannes 1:12 en Galasiërs 4 sien ons dat God se aanneming van die mens as sy kind opgevolg moet word deur ons aanneming van God as ons Vader (Burger 1997:120; Joubert 2000:25-26).

In Johannes 14:23 word God die Vader se liefde in 'n voorwaardelike stelling gekoppel. Hulle wat Jesus liefhet en sy opdragte uitvoer, vir hulle sal die Vader liefhê. Gehoorsaamheid blyk die basis te wees waarop die liefde funksioneer. Vir hulle sal die Vader ook die *Paraclete* gee (Joh 14:26). Dieselfde struktuur word in Johannes 16:27 gevind waar die liefde vir die

Vader die resultaat is van gelowiges se geloof en aanvaarding van Jesus as die Een wat van die Vader kom (Van der Watt 2000:307).

As die Here mense tot sy kinders gemaak het, begin Hy met 'n helingsproses. Daardeur word mense gereinig en vernuwe sodat hul soos God se kinders kan lyk. God maak sy kinders goeie, opregte mense, onselfsugtige mense, mense in wie se lewe hulle Vader herken kan word (Burger 1997:122-123; Le Roux 2001:36).

As mense glo en hulle laat aanneem, word hulle deel van die familie en in die testament ingeskryf as erfgename van God. Saam hiermee is die vaste wete dat niemand iets kan verander aan die feit dat hulle kinders van God is nie (Burger 1997:123-124; Vos 1996c:97).

Die familiebeeld vra dat daar nuut oor die kerk en gemeentes gedink word. Die mens is deel van 'n nuwe familie wanneer hul in die Vader begin glo. In Efesiërs 2:19 word daar pertinent gesê dat gelowiges lede is van die "huisgesin van God". Daar is ook duidelike huisreëls oor hoe so 'n familie met mekaar behoort te leef. Verder is die familie op sekere punte totaal uniek en baie anders as ander families (Burger 1997:125; vgl. Strommen & Hardel 2000).

Die sentrale plek wat die Bybel gee aan die beskrywing van God as Vader en van mense as sy kinders, versterk die gedagte dat daar oor die kerk as familie gedink kan word. Verder word daar ook baie oor "broers en susters" gepraat in die Bybel wat 'n aanduiding is van die nuwe gemeenskap wat tot stand gekom het. Die gesamentlike maaltye in die lewe van Jesus se dissipels en die rol wat dit in die eerste gemeentes gespeel het kan ook bydra om die onderlinge verbondenheid aan mekaar as 'n soort familieband te sien (Burger, 1997:131; Bosman & Mouton 2003:2-3; Van der Watt & Thesnaar 2005:79-80; Joubert 2000:124).

Dit is noodsaaklik om die metafoor van die kerk wat soos 'n familie is op verantwoordelike wyse te gebruik. Die metafoor kan gebruik word om die

kerk en sy roeping beter te verstaan asook die beeld van intimiteit, rustigheid en warmte van 'n hegte familie, te skep. Dit kan egter ook meebring dat baie mense die kerk nie meer beleef as 'n plek van vernuwing en bekering nie, maar eerder as 'n plek van ontvlugting waar weggekruipt word as mens bang is vir die lewe daar buite. Dit kan ook 'n vrees vir konflik bewerk. Daar sal aan allerlei maniere gedink word om die vrede tot elke prys te bewaar al beteken dit dat daar oor verskille geswyg word. Kerkgroepe wat hulself sien as intieme families, verwelkom gewoonlik nie die verskeidenheid wat deel behoort te wees van die liggaam van Christus nie. Mense wat anders is, bedreig die familie en is nie regtig welkom nie. 'n Kerk wat op 'n veilige hawe konsentreer kweek onbewustelik die houding van onttrekking aan die samelewing van die lidmate. In so 'n situasie word die hart van kerkwees waar lidmate betrokke behoort te wees in die samelewing, verloën (Burger 1997:155-156; Strommen & Hardel 2000:156).

Dit is duidelik dat die Bybel anders praat oor families as wat ons dit vandag verstaan, daarom kan ons nie sommer net reguit lyne trek tussen die Bybelse en hedendaagse situasie in die familie nie (Marais & Marais 2002:32). Die Christen sal dus weer die Bybel moet lees vanuit ons konteks met 'n familiële bril om riglyne te kry vir die tyd waarin ons leef en probeer familie wees.

5. FAMILIALE LEES VAN DIE BYBEL

Die familiële perspektief om die Bybel te lees, is natuurlik nie die enigste perspektief waaruit die Bybel gelees kan word nie. Indien dit so beskou word, kan daar van die familie 'n ideologie gemaak word (Marais & Marais 2002:36).

Vanuit die familiële perspektief is die verbondsteologie 'n verhoudingsteologie. Sonder die perspektief van die familie sou die verbondsteologie wetties, hiërargies en strak kon wees. Baie klem sou gelê word op gesag en struktuur sonder om raak te sien dat die verbond in al sy verskillende vorme die hele tyd gaan om die herstel van verhoudings. Die verbondsverbintenisse staan in

wese in diens van verhoudings (Marais & Marais 2002:36; vgl. Vos 1996c:97; Van der Ven 1990:18).

Die familiale lees van die Bybel bring ook 'n nuwe perspektief op God. God is 'n verhoudingswese. Hier kan gedink word aan Johannes 17 waar Jesus bid dat ons een sal wees soos Hy en die Vader een is, asook in Getsemane waar die Seun met sy Vader worstel (Marais & Marais 2002:36; vgl. Vos 1999a:106-108).

Dit is ook opmerklik hoe belangrik Jesus se eie familie vir Hom was in sy lewe op aarde. Van Sy geboorte tot met sy sterwe was Hy deel van 'n aardse familie. Die kruisiging is nie net 'n gebeurtenis in die heilsgeskiedenis nie, dit raak ook Jesus se eie familie. Jesus sien die pyn van sy familie raak en stel 'n nuwe familie saam (Joh 19:25-27) (Marais & Marais 2002:37).

In Jesus se bediening was die tema van families baie belangrik. Hy trek kinders, vrouens en bediendes in as deel van sy familie (Joubert 2000:118-119). In Jesus se lering rondom die gelykenisse kom die families ook sterk na vore. Dink maar aan die gelykenis van die verlore seun (Marais & Marais 2002:38-39; Osiek & Balch 1997:126).

'n Familiële kyk na die verlossing in Christus gaan nie in die eerste plek of jou saak met God reg is nie, maar of daar 'n verhouding is en wat die aard van daardie verhouding met God is. Verlossing is nie net uit sonde nie, maar tot kindskap, tot gemeenskap met God (Marais & Marais 2002:39-40; Joubert 2000:59; vgl. Vos 1999a:107).

Die uitdaging is om vanuit die perspektief van die familie die Bybel opnuut te ontdek. Dan soek ons nie meer die "ideale" familie nie, maar ontdek ons die Bybel se fokus op *koinonia*. Binne die gemeente kom hierdie *koinonia* op 'n besondere wyse tot sy reg.

6. DIE GEMEENTE

Die Christusgelowiges wat deur die verkondiging van die evangelie geroep en gered is, wat saamgebring en opgebou is in die geloof, vorm 'n gemeenskap, wat die hart van die gemeente as liggaam van Christus uitmaak. Dit is die *koinoniale* gemeenskap. Die gemeente is dus 'n gemeenskap van Christusgelowiges, in gemeenskap met God en met mekaar, met Christus as hoof wat sy gemeente deur sy Woord en Gees versorg en regeer (Pieterse 1991:83; Nel 1994:15).

Die gemeenskap in die gemeente word gestig deur God se verbondstigende liefde en genade. Hy neem die mens in sy verbond op. Verbond beteken gemeenskap van die gemeente met God en daardeur heen met mekaar. Die gemeente as gemeenskap beteken dus verbondsgemeenskap. Die nuwe gemeenskap word deur God geroep deur die heilswerk van Christus en die aanvaarding in geloof daarvan. Dit is die liggaam van Christus, die gestalte van Christus in die wêreld (Pieterse 1991:83; Van der Ven 1990:18).

'n Gemeente moet verstaan waar hulle vandaan kom en waar sy historiese wortels geleë is. Verder is dit ook belangrik dat 'n gemeente moet weet waar hulle op die oomblik is. Die gemeente moet luister na die Woord en Gees om te kan hoor waarheen die Here wil hê hulle moet gaan. Die moderne mens wil as gelowige nie meer in die kerk sit waar hulle met alles bedien word sonder om self betrokke te wees nie. Gelowiges het nodig om geestelik gesond te bly en te groei deur aktiewe medewerkers in 'n gemeente te wees en as 'n lewende getuie in die wêreld te leef (Hendriks 1992:11-12; Nel 1994:148-168).

Mense dink verskillend oor kerk- en gemeente-wees. Elke gemeente se bedieningspraktyk word kontekstueel bepaal. Dit is maklik om in te sien dat die Israëliete in verskillende situasies, soos gedurende die uittog uit Egipte, hulle verblyf in Palestina en die ballingskap, hulle godsdienstige lewe verskillend ingerig het. Dieselfde gebeur in die Nuwe Testament waar die

jong gemeentes na aanleiding van plaaslike omstandighede, aansienlik van mekaar verskil. Op dieselfde wyse sal die bedieningspatroon van verskillende gemeentes opmerklik van mekaar verskil. In verskillende situasies vra die Here van die kerk verskillende benaderingswyses en beklemtonings. Wanneer daar groot veranderinge in 'n gemeenskap intree, is dit dikwels noodlottig om op ou en geëkte maniere in die kerk te probeer voortgaan (Hendriks 1992:12; vgl. Nel 1994:151-153).

Die gemeente gebruik in 'n bepaalde kontekstuele situasie sekere metafore uit die Bybel. Die betrokke metafoor spreek dan baie direk en leidinggewend tot daardie kerk se situasie. Wanneer so 'n beeld oor en oor gebruik word, word die gemeente se kerkbegrip in terme van die beeld gevorm. Die beeld word gewoonlik ook uitgebrei en eintlik verder ontwikkel as wat die Bybel dit self gebruik. Dan word so 'n beeld 'n model. 'n Model veralgemeen en orden in die proses die kerkbegrip binne die raamwerk van 'n Bybelse beeld (Hendriks 1992:13; vgl. Strommen & Hardel 2000:156-158).

Modelle kan veralgemeen word om beter insig te verkry in kerkbegrip en tipes bedieningspraktyke. Maar 'n model kan 'n vaste orde en prosedure ontwikkel wat geleidelik die gemeente se kerkbegrip en kerklike praktyk kan beheer. Dit is ook belangrik om in gedagte te hou dat so 'n bepaalde vorm spontane lewe en vernuwing kan verhoed (Hendriks 1992:13; Burger 1997:155-156).

Die metafoor van die gemeente as geloofsfamilie kan 'n model wees waar die familiebediening die middelpunt is.

7. FAMILIEBEDIENING

Die kerk wat fokus op 'n familiebediening se hoofsaak behoort te wees om ouers betrokke te kry met die geloofsvorming van hulle kinders. Dit geld nie net vir die kategese nie maar ook vir die jeugbediening (Marais & Marais 2002:91; Strange 1999:142).

Wanneer daar van 'n familiebediening gepraat word, is dit nodig om 'n intergeneratiewe bediening te skep, waar die verskillende generasies kans kry om mekaar beter te leer ken. Die groot uitdaging is om in die eredienste en ander byeenkomste die kinders te verwelkom as kinders, en bejaardes moet soos in 'n familie verwelkom word as gewaardeerde lede van die familie waarsonder die viering van die feeste nie volledig sou wees nie (Marais & Marais 2002:90-91; Strommen & Hardel 2000:156-157; Vos 1996d:303).

As basisteoretiese uitgangspunt word hier gehandhaaf dat die kinders van verbondsmense, mense in 'n verhouding met God en met mekaar, integraal deel is van die geloofsgemeenskap van die gemeente in al sy "gestaltes". Gedurende die jeugfase van die mens, waar verhoudings oorheersend belangrik is, is dit van wesenlike belang dat die jeugbediening ekklesiologies/somaties verantwoord is. Binne die verhouding met ander groei die jeug geestelik en leer hulle dat hulle deel is van 'n dienende gemeenskap van gelowiges (Nel 2001b:18; Strommen & Hardel 2000:156).

Binne die familie word die jongmense se geloof gevorm en leer hulle hoe om dit uit te leef. Daarom behoort die vorming van familiewaardes in gesonde families en rolmodelle in die uitgebreide families van die gemeentes, die belangrikste fokusarea te wees. "Teaching children and teenagers to have Christian values and character takes a village (the whole community)" (Freudenburg & Lawrence 1998:88). Families moet gehelp word om hul identiteit in Jesus Christus te ontdek en positiewe verhoudings te beleef. Ander rolmodelle in die gemeentes sal help sodat die jongmense deel sal wees van die positiewe bediening van die kerk (Van der Watt & Thesnaar 2005:6; Strommen & Hardel 2000:16-17). Die erediens kan in die lig van die familiebediening beskou word as die een geleentheid waar die hele familie, wat uit verskillende generasies bestaan, saam is om God te ontmoet.

Dit was vir my 'n groot vreugde om in die nuutste boek van Gerben Heitink (2007:241), die opskrif te lees: "Kinderen horen erbij". Die benadering tot die familie-erediens wat die navorser inneem en waarmee in die ondersoek gewerk word, word dus gesteun deur die siening van Heitink.

Heitink (2007:246) is van mening dat kinders deur afsonderlike dienste eintlik van die kerk vervreem word. “De vraag moet gesteld worden of huidige praktijk een werkelijke bijdrage levert aan de godsdienstige opvoeding. Zijn we met de kerklijke apartheid van kinderen niet bezig kinderen voor hun verdere leven van de kerk te vervreemden?” Hy is van mening dat die erediens wat vir die volwassenes gehou word “omgebouwd” moet word tot “toegang alle leeftijden.”

Duisende kinders word nie meer in tradisionele gesinne groot nie, maar is deel van enkelouer gesinne en kom uit gebroke huise. Die ouers speel die belangrikste rol in die lewe van die kind, ten opsigte van geloofsvorming. Wêreldwyd word daar teruggekeer na families in die jeugbediening (Olson & Leonard 1996:64; De Vries 1994; Gäbler 1985). Hierdie feit moet in die bediening ten volle verreken word. Die indruk moet nie geskep word dat iemand binne ‘n familie ‘n voorsprong op God se genade het nie (Nel 2001b:20-21). Tog kan die belangrike invloed van die familie nooit onderskat word nie.

Binne die familie word God en sy handeling op die mees natuurlike maniere aan huisgenote geïnterpreteer. In hierdie hermeneutiese ruimte kom jy op die mees spontane en “natuurlike” wyse tot verstaan. Dit beteken nie dat God aan hierdie ruimte gebind is nie. Die familie stel nie perke aan God se vermoë om Homself aan mense te openbaar nie. Tog vra die tyd waarin ons leef, besondere sensitiwiteit vir die krisisse van families (Nel 2001b:18; vgl. Vos 1996d:303).

Freudenburg & Lawrence (1998:10) beskryf die rol van die ouers soos volg: “Parents are the primary Christian educators in the church, and the family is the God-ordained institution for building faith in young people and for passing faith on from one generation to the next”. Hiermee stem Gäbler (1985:15) saam: “Zo zal het jonge kind ook het geloof van de ouders aannemen.”

Binne hierdie ekklesiologiese (korporatiewe) ruimte van die kerk is daar 'n kleiner eenheid aan wie God op 'n besondere wyse 'n hermeneutiese funksie gee – die familie. Die unieke rol van die familie kom duidelik na vore wanneer daar verwys word na die paasmaaltyd (Eks 12) en die bekende gedeelte in Deuteronomium 6 aangaande geloofsopvoeding en families (Potgieter 2003:57). Kinders moet tot die verstaan kom van wie God is, hoe Hy met mense handel en dit vind op 'n besondere wyse binne die familie plaas (vgl. Strommen & Hardel 2000:18).

Met hierdie stelling stem Nel (1985:14) saam. Hy skryf: “Vir jare reeds word dit aanvaar dat ouers die grootste invloed op kinders het en dat ongeveer 90% van 'n kind se lewensbeskouing deur oorname by sy ouers (of in kontras met sy ouers) bepaal word.”

Die kernfamilie is in die kerklike jeugarbeid van primêre belang, nie net omdat die sosiologie dit bevestig en uitwys nie. Die familie is in die kerk belangrik, aangesien dit God behaag om sy verbondsgenade in en deur families bekend te maak. Dit is 'n opdrag aan ouers om binne die familie as ouers die groot daad van God aan kinders oor te dra en in te skerp. Verbondsonderrig binne die familie vloei uit die harte van verbondsouers (en ander opvoeders) wat God ken, liefhet en dien. In só 'n familie is verbondopvoeding en -onderrig nie 'n ekstra nie. Dit is deel van 'n leefwyse. Sulke ouers (opvoeders) is wat hulle sê; leef wat hulle voorskryf; verduidelik met hulle lewens wat hulle hul kinders voorsê om te doen. Hulle woorde verklaar hulle daad en hulle daad ondersteun, maak waar dit wat hulle sê. So loop God se verbond van geslag tot geslag (Nel 1985:15; vgl. Gäbler 1985:14-15; vgl. Ook Gäbler-Kaindl 2000).

Dikwels dra gemeente programme eerder by om “familieversnippering” te bewerk en staan voor in die ry om die eenheid wat as die waardevolste beskou word, te ondergrawe. Enige gemeente-program wat by die ouers (of opvoeders) oorneem, gaan te ver. Dan kan dit in die kerk gebeur dat die ouers voel asof hulle op die kantlyn staan wanneer dit kom by die vorming van

hul kinders se geloofslewe (Freudenburg & Lawrence 1998:10; vgl. Strommen & Hardel 2000:7).

Die familiebediening is nie 'n "nuwe" bediening of iets ekstra vir die gemeente wat dit kan bekostig as al die ander bedieninge in plek is nie. Dit is 'n perspektief waaruit die hele bediening in die gemeente plaasvind. Dit kan soos volg gestel word:

Family ministry is not a 'new' ministry, something 'extra' for the church which can afford it, the last program to be added when the worship and Bible study and music program are in place.... The challenge for congregations, therefore, is to adopt family ministry as a perspective from which to view the entire life and activity of the congregation, not just those programs that carry content readily identifiable as 'family'.

(Olson & Leonard 1996:64)

Elke gemeente kan 'n verskil maak in die kwaliteit van die lewe van families, deur:

- 'n Familie-vriendelike kultuur te skep in die gemeente en die gemeenskap.
- Families te help om hul unieke taak as lede van die groter huishouding van God te ontdek.
- Families toe te rus.
- Die verhouding tussen die ouers te versterk.
- 'n Bediening vir alleenlopers te ontwikkel waarin hul gerespekteer en ingesluit word (Olson & Leonard 1996:65; vgl. Strommen & Hardel 2000:37-71).

'n Familiebediening maak ruimte vir verskillende soorte families om tuis te voel. So sal die musiekbediening van die familie-vriendelike kerk uit persone

van verskillende geslagte en generasies bestaan. Verder sal daar ongeveer ewe veel mans as dames betrokke wees by vrywillige werk, omdat daar baie dubbelloopbaan families is. Daar sal ook voorsiening gemaak word vir kinders wie se ouers geskei is en wat nie so gereeld die kategeese kan bywoon nie. Die gemeente kan families help deur die met dieselfde behoeftes in kontak met mekaar te bring sodat hulle kan begin “netwerk” (Olson & Leonard 1996:72-73).

Binne die familiebediening is daar ook ruimte vir diversiteit en sal daar aandag geskenk word aan die spesifieke behoeftes van tieners, laerskool kinders asook hul ouers.

8. PLEKVINDING VAN DIE JEUG IN DIE GEMEENTE

Die Jeug-tot-Jeug beweging van die NG Kerk in die sewentigerjare van die vorige eeu, het hernude fokus op jeugwerk geplaas. Daar is baie moeite gedoen om die jongmense te bereik deur programme, kampe, aksies en materiaal. Terugskouend is dit duidelik dat hierdie fokus ook aanleiding daartoe gegee het dat die jeugbediening in ‘n groot mate los van die hoofstroom gemeentelike bediening ontwikkel het. In ‘n sekere sin het die jeugbediening ontwikkel as ‘n “teenoor-die-res-van-die-bedieningebeweging binne die gemeente”. Dit het aanleiding gegee tot ‘n sekere stryd wat gestry moes word, naamlik die jeug versus die res in die gemeente; die jeug versus die volwassenes (Thesnaar 2003:18).

Tans is die realiteit dat die kinders en jongmense nie betrokke is by die kategeese en ander kerklike aktiwiteite nie. Die vraag ontstaan: Wat het daartoe gelei dat die jeugbediening in die NG Kerk die afgelope 30 jaar in ‘n groot mate nie kon slaag om die kinders en jongmense te laat beseef dat hulle lidmate in eie reg is nie? Is dit moontlik dat die jeugbedieningstrukture generasiegapings aangehelp het? (Thesnaar 2003:18). Verder word aangedui deur ‘n studie van George Barna (Barna 2006:30-31; vgl. Freudenburg & Lawrence 1998:11-12) dat die waardes van tieners en

volwassenes wat in Christus glo nie werklik onderskei kan word van die wêreld se waardes nie. Dit lyk dus of die Christelike kerk se invloed op sy lede al hoe kleiner raak.

Kinders en jongmense is onvervreembaar deel van die gemeente (Nel 2001b:19). Malan Nel skryf in sy boek: “Jeug en Evangelie” (1982:29) dat ‘n mens nie kan praat van gemeente en jeug nie, maar eerder van gemeentėjeug. Jeugbediening is deel van ‘n omvattende gemeentebediening en geen grootheid opsigself nie. Die geheel is die gemeente en binne hierdie geheel het die jeug en jeugbediening ‘n kritiese en belangrike plek. Die jeug is dus nie ‘n losstaande groep mense in die gemeente nie. Hulle is ‘n integrale deel van die gemeente (vgl. Vos 1996d:303).

Dit wil voorkom of dit nodig is dat daar meer klem gelê word op die feit dat die jeugbediening deel is van die sentrale holistiese bediening van die gemeente, wat familiebediening as basis het. Onder familie word dan verstaan dat dit ‘n veilige plek is waar al die lede van die familie die ervaring van “behoort” het, dat hulle sorg dra vir mekaar, saamgebind word deur hul stories en wandel in die teenwoordigheid van die Here en dit na buite uitleef (Thesnaar 2003:19; vgl. Strommen & Hardel 2000:15-16).

Kinders en jongmense is nie net ‘n paar jeugliefhebbers in die gemeente se verantwoordelikheid nie. Die jeug is die gemeente se verantwoordelikheid. Malan Nel (2001b:83) noem dit “plekfinding”. Dit behels dat die gemeente meer jeugbewus en -sensitief gemaak word terwyl die jeug meer teologie en gemeente-sensitief en -bewus gemaak behoort te word (vgl. Vos 1996d:311).

Dit bring die volgende belangrike vraag na vore, naamlik: “Wat leer ons ons kinders?” (Pretorius 2005:131-134). Kan dit gebeur dat daar aan jongmense ‘n verdraaide teologie oorgedra word? Of dalk oordrewe aksente op sekere aspekte van die genadeboodskap oorbeklemtoon word? Wat is die teologie wat ons vir ons jongmense leer en toelaat dat hulle geleer word? Dalk is daar die moontlikheid van “verdraaiinge” wat “geleer” word? (vgl. Vos 1996d:313)

Die geloofsvorming wat tydens die kleuterjare plaasvind, is dikwels bepalend vir die verloop van die latere geloofsvorming van die kind en jongmens (Du Toit & Prins 1999:64). Daarom behoort die “skepping”, of die “hiernamaals” of die sogenaamde “doen-teologie” (“Christus het so baie vir jou gedoen, wat doen jy?”), nie oorbeklemtoon te word tydens onderrig aan jeug nie (Pretorius 2005:131-134).

Dit is beter om vir kinders te leer dat geloof alleen red en dat vergifnis die goeie nuus is en nie sondebelydenis nie. Die mens is dankbaar vir dit wat God gedoen het en daarom doen gelowiges dinge anders. Die teologie wat aan kinders oorgedra behoort te word, behoort hulle te help om in vryheid hulle geloof te beoefen en om in die regte verhouding met Jesus Christus te leef (Pretorius 2005:134; Vos 1996d:313).

Om die doel te bereik, sal dit goed wees om die verskillende generasies met hul spesifieke behoeftes verder te bespreek. Wat ook al die samestelling van ‘n familie is, daar is gewoonlik meer as een generasie betrokke. Elke generasie het hul eie konteks en behoeftes wat tydens ‘n erediens verreken behoort te word.

9. DIE INVLOED VAN DIE VERSKILLENDE GENERASIES OP DIE FAMILIE-EREDIENS

Margaret Mead was waarskynlik die eerste persoon wat met die generasieteorie en generasiegaping vorendag gekom het, maar dit was Morris Massey wat dit populêr gemaak het in die sewentigerjare met ‘n reeks lesings wat hy gehou het met die titel: “Who you are is what you were when ...”. Hy het probeer om die Amerikaanse professore te help om wat ons vandag as die “Baby Boom” generasie beskryf, te verstaan. Dit is skole, universiteite, kerke, weermagte en werkplekke wat die meeste sukkel wanneer mense van verskillende ouderdomme en houdings mekaar moet leer of opdragte van mekaar moet ontvang. Hoewel Massey groot werk gedoen het, was dit eers nadat twee Amerikaners, William Strauss en Neil Howe in 1991 ‘n boek

geskryf het met die titel: “Generations, the history of America’s Future, 1584 to 2069”, dat daar eintlik aandag geskenk is aan die hele teorie rondom die generasies (Codrington & Grant-Marshall 2004:15).

Baie studies word deesdae oor die verskillende generasies gedoen. Mense word rofweg in generasies deur middel van karaktertrekke en kwaliteite, gedefinieer. Die verskillende generasies word op grond van historiese gebeurtenisse geklassifiseer. Die klassifikasie kan nie in kanne en kruike gegiet word nie, want dit is maar ‘n veralgemening. Tog is dit sinvol om te veralgemeen, omdat daar eienskappe is wat ooreenkom by spesifieke generasies. ‘n Generasie beslaan normaalweg ‘n periode van ongeveer 20 jaar (Van Wyk 2002:168; Codrington & Grant-Marshall 2004:10).

In verskillende wêrelddele word die groepe in verskillende tydgleuwe ingedeel. Vir die doel van die studie is besluit om te volstaan by die indeling wat Codrington & Grant-Marshall (2004:18) gebruik:

GI: Gebore tussen 1900 en 1920
Silent: Gebore tussen 1920 en 1940
Boomer: Gebore tussen 1940 en 1960
X’er: Gebore tussen 1960 en 1980
Millennials: Gebore tussen 1980 en 2000

Elke geslag het hul eie waardes, houdings, lewensopvattinge en dinge wat hulle motiveer. Dit is asof elke geslag ‘n ander kultuur is (Brink & Brink 1999:8). Een van die groot uitdagings is om vanuit hierdie diversiteit gemeenskaplikes te vind sodat die verskillende generasies in die familie-erediens aangespreek kan word. Deur hierdie generasies van nader te bekyk kan dit help om die leefwêreld van die verskillende generasies beter te verstaan. Dit gee ook meer insig in die wyse waarop die verskillende generasies die erediens ingerig wil hê, sodat hulle beleef dat hulle daardeur aangespreek word.

9.1. “GI” Generasie

Die oudste generasie wat tans leef word die “GI” generasie genoem. Die afkorting staan vir “Government Issue” of “General Issue”. Dit verwys na die klere wat die soldate gedurende die Tweede Wêreldoorlog gedra het.

Die “GI’s” is gebore in ‘n tyd toe die manne sterk was en die vroue fraai en fyn. Die vroue het gemiddeld 12 of meer kinders gehad. Gedurende hul kinderjare was die Eerste Wêreldoorlog in volle swang en hul lewensverwagting was maar ongeveer 47 jaar. Hulle was die mannekrag komponent van Wêreldoorlog II en die groot depressie (Codrington & Grant-Marshall 2004:26-27).

Dit was hierdie geslag wat nuwe voorstede ontwikkel het na Wêreldoorlog II en mense aangemoedig het om hul kinders groot te maak by hul families in huise met tuine. Hulle het medisyne ontwikkel wat mense gesond gemaak het wat andersins sou gesterf het (Codrington & Grant-Marshall 2004:28).

Hulle is vandag nog baie gesteld op hul voorkoms en voel dat hulle altyd netjies moet wees, mans met baadjies en dasse, vroue met netjiese haarkapsels. Hulle sal selfs op hul oudag nog lang ente gaan stap en rolbal speel om fiks te bly. Codrington & Grant-Marshall (2004:29-35) meen dat hulle redelik welaf is, omdat hulle baie spaarsamig geleef het.

Soos die ander generasies sien die “GI” generasie ook vir God soos wat hulle hul vaders gesien het. Hierdie generasie se vaders was gereserveerd, afsydig en teruggetrokke. Dit is dan die manier waarop baie van hulle God sien. Soos hulle van hul vaders verwag het om hulle te beskerm, so verwag hulle dit ook van God. God is vir baie van hul lemand na wie toe hulle kan gaan in tye van nood. Om kerk toe te gaan is/was dikwels iets daarvan dat hulle hul deel van die kontrak nakom. Vir die meeste van hulle is/was dit ‘n tradisionele en formele belewenis waarvoor hulle beste klere aangetrek het (Codrington & Grant-Marshall 2004:235).

Die “GI” generasie hou van ‘n formele erediens waar daar niks onverwags gebeur nie. Alles moet baie ordelik geskied. Hulle glo dat “God die mense help wat hulself help.” “They prefer no-nonsense preaching that lays down a clear morality and allows no compromise or shades of grey” (Codrington & Grant-Marshall 2004:236).

9.2. “Silent” Generasie

Hulle is tydens baie moeilike omstandighede gedurende die Groot Depressie en Wêreldoorlog II gebore. Na die depressie van die Eerste Wêreldoorlog het die 1920’s gekom waar dit aansienlik beter met die ekonomie gegaan het. Hulle word deur ernstige en pragmatiese ouers grootgemaak wat hulle probeer beskerm. In Brittanje en dele van Europa is kinders van ouers weggestuur om hul veiligheid te probeer verseker. Hierdie hartseer kinders het dit alles aanvaar en stabiliteit en standvastigheid verwelkom. Hulle is geneig om terug te trek, baie versigtig te wees en is oor die algemeen nie baie verbeeldingryk nie. Hulle het geleer dat dit nie help om te kla oor jou lot nie, maar dat dit maar net aanvaar moet word (Codrington & Grant-Marshall 2004:31-33).

Hierdie generasie betree nou bejaardheid en met hul vriendelike aanslag bly hulle in kontak met die jeug. Selfs na aftrede is daar baie van die geslag wat nog hard werk en spaar. Daar is tog ook die van hulle wat na aftrede leer om te ontspan en hulself te geniet (Codrington & Grant-Marshall 2004:34).

In die tydperk tussen 1930 tot 1940 het die “Silent” generasie vertroosting en vrede gevind in die erediens deur gesamentlike aanbidding. Gedurende en selfs na Wêreldoorlog II was die kerkbywoning baie goed. Hulle het die kerk as skuilplek of toevlugsoord beskou. Dit is wat baie van hulle vandag steeds van die kerk verwag. Dit moet ‘n plek wees van vrede en stabiliteit in hierdie chaotiese veranderende wêreld. Hulle hou van ‘n erediens met ‘n vaste

roetine en liedere wat met 'n orrel gesing word. Die erediens moet ook binne 'n vasgestelde tyd klaar wees (Codrington & Grant-Marshall 2004:237).

Die "Silent" generasie is baie getrou aan die kerk en gaan nie so maklik uit 'n kerk soos ander jonger generasies nie. Hulle hou nie van verandering nie en hou van orde en struktuur. Hulle hou van in-diepte Bybelstudies en geniet preke wat fokus op teologie en die eskatologie met 'n sterk onderrigende toon. Lofprysing moet gestruktureerd en ordelik plaasvind (Codrington & Grant-Marshall 2004:239).

9.3. "Baby Boomers"

Dit is die geslag wat in die interessante en voorspoedige jare tussen 1940 en 1960 gebore is. Hulle het optimisties grootgeword. Mense het in hul eie vermoë geglo om deur die wetenskap, medisyne en tegnologie die wêreld se probleme op te los (Van Wyk 2002:170).

Gedurende die "Boomers" se ontwikkelingsjare as jong volwassenes het hulle grootskaalse ekonomiese groei beleef. In hierdie generasie se tyd vind van die wonderlikste tegnologiese ontwikkelinge plaas, soos byvoorbeeld die eerste hartoorplanting en die eerste man wat op die maan loop (Van Wyk 2002:170; Codrington & Grant-Marshall 2004:8).

In Suid-Afrika was dit 'n tyd van voorspoed. Die Blanke Afrikaners het die politieke mag gehad. Morele waardes is deur wetgewing beskerm. Streng sensuurwetgewing het bepaal wat gelees en na watter films gekyk kon word. Dit was vir ouers maklik om morele waardes vir hul kinders te leer. Dinge was reg of verkeerd. Die kerk het 'n sterk rol gespeel in die handhawing van morele waardes en die kerk het mense wat daarvan afgewyk het, onder tug geplaas. Die gesag van die kerk was by die meerderheid mense bo verdenking. As die kerk gepraat het, het die volk, die regering, die skoolhoof en die skoolkomitee geluister (Brink en Brink 1999:13).

Brink en Brink (1999:13) wys daarop dat die “Boomers” in die dekade van seksuele rewolusie groot word waar vrylik met seks en dwelms geëksperimenteer is. Die jonger geslag was ontnugter deur dit waarvoor hulle ouers gestaan het. Hulle het jeugkulture soos die hippies en blommekinders wat op stadspleine leeglê, gevorm. Vrye liefde is wyd en syd verkondig en beoefen.

Dit is nogal ironies dat hierdie “rebelse” generasie vandag die kampvegters is vir die reëls van die samelewing wat hulle verbreek het. Hulle is nou die kampvegters teen dwelms en sigarette. Verder probeer hulle om die seksuele promiskuitheid en pornografie in toom te hou. Dit is die generasie wat vandag belangrike plekke in die politiek, regering en besighede beklee (Codrington & Grant-Marshall 2004:41).

Die “X’ers” raak toenemend gefrustreerd met hierdie dominerende “alwetende” geslag van die “Boomers”. Dit is vir hulle baie moeilik dat die “Boomers” nie wil oud word nie. Hulle weier om rustig en grasieus af te tree. Hulle het die grense vir ouderdom ook verskuif. Dit was gewoonlik so sestig, sewentig jaar. Die “Boomers” noem dit nou die middeljare en die middeljare het hulle hernoem na die “middeljeug”. Mans van hierdie generasie kleur omtrent net so gereeld soos vroue hul hare. Die vroue is voortdurend besig met oefening om langer jeugdig te bly (Codrington & Grant-Marshall 2004:42).

Die “Baby Boomer” generasie se vroegste belewenis van geloof en godsdien is gebaseer op die “Silent” generasie se klem op struktuur en institusie, waar die kerk die middelpunt van die gemeenskap was. Hulle het groot geword met hoë verwagtinge van die kerk, van hoe goed gedoen behoort te word. Sommige van hul drome en ideale is egter verpletter deurdat die kerk nie volgens hulle, hul genoeg of toepaslik ondersteun het in tye van nood nie. Baie van hulle rebelleer teen die “styfheid” van hul godsdienstige ervarings in hul jeug en in die proses rebelleer hulle ook teen die kerk en God. Daar is baie wat glo dat hulle al die antwoorde op probleme het en nie die kerk nodig het nie. Onder die streng leiding van die programgedrewe “Silent” generasie het daar tog ‘n klomp “Boomers” teruggekeer na die kerk. Baie van hulle juis

omdat hulle hul kinders wil groot maak met geestelike en morele waardes (Codrington & Grant-Marshall 2004:240).

Die “Boomers” wil ‘n visionêre en vinnig bewegende gemeente hê. Hulle sal die meeste aangetrek word deur ‘n kerk wat opsigtelik optree en waar die visie duidelik gekommunikeer word. Hulle hou van spanwerk en om deel te wees van die beplanning en implimentering van die visie. Dit is vir hulle belangrik dat die personeel by die kerk professioneel, effektief en doeltreffend is. “Boomers” is aksie-georiënteerde mense wat preke wil hoor van “how to”, eerder as “vervelige verklarings en analyses.” Kragtige predikers wat die tegniek van motiveringsprekers gebruik sal die meeste aanklank by hulle vind. Musiek is vir hierdie generasie baie belangrik. “Rock ‘n roll” was omtrent van altyd af deel van hul lewens en hulle het die musiek ook in die kerk ingebring. Vir hulle moet die musiek lewendig, “upbeat and uplifting” wees. Wat hulle egter as “up-to-date” musiek beskou is al ongeveer twee dekades oud. In ‘n poging om ander generasies te bereik sal die “Boomers” sensitief moet wees vir die musieksmaak van jonger generasies (Codrington & Grant-Marshall 2004:243).

9.4. “Generasie X”

Die datum vir die begin en einde van die generasie verskil baie. Van Wyk (2002:171) kies vir die datums 1960 tot 1990. Dit is baie moeilik om die generasie te definieer. Sommige noem hulle die “Dertiende Generasie”, ander “Generasie X” en ander “Baby Busters”.

Van Wyk (2002:173) skryf dat letterlik in elke boek en artikel waarin daar oor die generasie geskryf word, verhoudings as hoofeenskap uitgelig word. Hierdie geslag word groot in ‘n wêreld waar intieme, standvastige verhoudings die uitsondering is. Egskeidings is aan die orde van die dag, intieme familieverhoudings bestaan nie meer nie. Besige, afwesige of werkende ouers dra daartoe by dat die generasie ‘n honger na verhoudings het. Dit het dikwels gebeur dat hierdie kinders in leë huise aankom in die middag na

skool. Verder is/was baie van hierdie generasie elke tweede naweek by 'n ander ouer se huis. Hierdie toedrag van sake veroorsaak dat hulle baie skepties oor verhoudings is, maar tog 'n diepe behoefte aan gesonde verhoudings het, al weet hulle nie hoe om dit te hanteer nie (Codrington & Grant-Marshall 2004:49).

Die "X'ers" probeer hulle bes om iewers in te pas. Hulle hoofdoel is om mense te oorreed om vir hulle lief te wees. Met die media wat verkondig dat liefde gevind word deur seksuele intimiteit, word die konsep van "veilige seks" gepropageer, want die argument bestaan dat daar geen manier is waarop hierdie jongmense verhoed kan word om seks te hê nie. Die generasie leef dus in 'n kontradiksie: "They want stable, moral marriages and open sexual relationships" (Van Wyk 2002:174).

Die hoë egskeidingsyfer en die feit dat só baie ouers met hul eie lewens besig was en hul kinders verwaarloos het, veroorsaak dat hierdie generasie ander mense nie maklik vertrou nie. Hulle is deur omstandighede gedwing om op hulself staat te maak. As gevolg van die feit dat hulle al dikwels in die verlede seergekry het, verbind hulle hulself nie maklik tot enige saak nie. As hulle hul aan iets verbind is dit op korttermynbasis met bereikbare doelwitte wat aan 'n sperdatum gekoppel is (Van Wyk 2002:176).

As gevolg van die hoë egskeidingsyfer, gebroke gesinne, verwaarlosing en afgeskepte verhoudings dra hierdie generasie baie emosionele pyn. Hulle voel dikwels soos slagoffers en gedra hulle ook so. Hulle sal enige iets doen vir slegs 'n paar oomblikke van "bevryding" soos: alkohol, dwelms, seks, harde musiek, rook; enigiets wat die simptome kan verlig (Van Wyk 2002:177).

Vir die generasie is verandering 'n konstante. Hulle is suspisies teenoor alles wat dieselfde bly. Hulle word gou verveeld en soek daagliks na iets nuuts. Vir hulle is dit nie die waarheid en rede wat tel nie, maar pragmatisme. Dit gaan vir hulle daaroor dat iets prakties 'n verskil in hulle lewe moet maak. Hulle soek antwoorde op lewensvrae (Van Wyk 2002:179).

Die Christelike geloof is nie meer die enigste geloof waaraan hulle blootgestel word nie. Die jongmense is nie van nature godsdienstig nie en is ook nie geïnteresseerd in institusionele godsdiens nie. Hulle is geïnteresseerd in New Age, okkulte, ensovoorts. Vir hulle is dit nie ter sake of iets reg of verkeerd is nie. Hulle steur hulle nie aan morele grense nie. Die hele kwessie van sonde is vir hulle geen probleem nie. Daarom soek hulle nie na oplossings of antwoorde op sonde nie. Dit beteken ook dat hulle nie 'n Verlosser nodig het nie (Van Wyk 2002:179).

Hierdie generasie het groot geword in 'n wêreld sonder 'n padkaart. Al kan hulle met paradokse saamleef, is hulle ook moeg vir 'n wêreld van totale vryheid en chaos. Hulle is op soek na iemand om vir hulle die weg te wys, maar nie sommer enige iemand nie. Waar die "Boomers" gesag aan 'n persoon se posisie gekoppel het, gaan dit vir dié generasie oor persoonlike gesag, nie posisionele gesag nie. Gesag word verdien. Hulle aanvaar gesag van diegene wat dit verdien deur hulle karakter en verhouding met hulle, nie as gevolg van posisie of titel nie (Codrington & Grant-Marshall 2004:53).

Baie van hulle het meer tyd voor die televisie deurgebring as saam met hul ouers. Die tegnologie maak dit moontlik om die media met hulle saam te dra waar hulle ookal gaan ("walkmans", "laptops", selfone). Hulle ken die krag van die media en is skepties oor wat hulle in die media sien, omdat hulle weet dat selfs die nuusbuletin gemanipuleer kan word. Die werklike lewe en die lewe op die televisie is vir hulle twee verskillende dinge (Codrington & Grant-Marshall 2004:53).

Hul waardesisteem is in hul vroeë kinderjare vasgelê. Daarom sal hul 'n baie beter balans hê tussen werk en ontspanning as die "Boomers". Hulle is nie bang om kanse te waag nie en hou van uitdagings. "X'ers" wil 24/7 kan kommunikeer en as iets nie op die internet is nie, dan tel dit nie vir hulle nie. Hulle het 'n behoefte aan outoriteit maar dit moet van die regte mense af kom. Die 'nou' maak meer saak as die toekoms. Verhoudings is vir hulle die belangrikste. Hulle lewens verander voortdurend en hul omhels verandering.

Hulle vlakke van pyn en woede neem steeds toe. Hulle is op soek na geestelike ervarings en glo in die bonatuurlike (Codrington & Grant-Marshall 2004:53-54).

Die “X-ers” se ervaring rondom hul kinderjare van gebroke verhoudings (egskeidings) het die gevolg dat die “kleingroep-gedagte” in die kerk vir hulle aantreklik is, veral as daar klem gelê word op families en verhoudings. Op dié manier kan hulle iets beleef van geloof in aksie (Codrington & Grant-Marshall 2004:245).

Sommige groot kerke het in ‘n afsonderlike gebou vir die “X-ers” begin kerk hou, apart van die res van die gemeente. In hierdie sogenaamde “jeugdiens” is die aanbiddingstyl baie verskillend van die by die volwassenes. Die preek en sang verskil heelwat. Daar is ook kerke wat nie soveel ruimte het nie, wat dan op verskillende tye vir die verskillende generasies probeer akkommodeer. Dit mag op hierdie stadium lyk na ‘n oplossing, maar kan op die langtermyn ‘n probleem wees. Wanneer hierdie jongmense universiteit toe gaan word daar dikwels gevind dat hulle nie genoeg in gemeen het met die erediens soos die volwassenes dit hou nie en dan verlaat hulle die kerk (Codrington & Grant-Marshall 2004:245-246; vgl. Heitink 2007:246).

Die “X-ers” verskil van die “Boomers” wat die aanslag het van “bigger is better”. Hulle hou meer van ‘n individualistiese aanslag ten opsigte van godsdiens en spiritualiteit. Hulle lê baie klem op ‘n individuele verhouding met God en wil geborge wees in hul eie omgewing met hul eie musiek (Codrington & Grant-Marshall 2004:246).

Hulle verstaan nie hoekom gebroke mense kerk toe gaan met hul netjiese Sondagklere en maak of niks verkeerd is nie. Hulle beskou God as die groot Geneesheer en die Een wat ‘n Vader is vir die vaderloses. Hulle verkies lofprysing en aanbidding bo prediking. Predikers moet ook meer gebruik maak van multimedia en groter interaksie toelaat tydens die prediking om hulle te bereik. Hier kan gedink word aan stories, dramas, debatte, voorlesings en besprekings. Prediking wat fokus op sistematiese, analitiese

verduidelikings sal vir hulle te intellektueel en sonder emosie wees. “X-ers” verkies prediking wat bemoedigend en gerusstellend is. Hulle hou van meer informele dienste waar kinders ook welkom is. Hulle hou nie daarvan om op te tof vir kerk nie en vermy titels. Hulle hou meer van voorname en sal op die korttermyn betrokke raak in die bediening (Codrington & Grant-Marshall 2004:247).

9.5. “Millennium-generasie”

Hierdie generasie word die “Millennials”, “Millennium-generasie” of die “Generasie Y” genoem (Brink & Brink 1999:19).

Ongeveer 50% van die kinders se ouers is geskei (Brink & Brink 1999:19-23; vgl. Codrington & Grant-Marshall 2004:58-59). Hulle dra die wonde van gesinsgeweld en seksuele molestering (dikwels deur iemand baie na aan hulle). Baie het probleme met hulle verhoudings met hul ouers en dit is vir hulle ‘n teer saak. ‘n Deel van die gesukkel is maar die normale waardeur alle tieners gaan, maar baie daarvan is ook veel dieper. Die tieners wat probleme beleef, praat baie moeilik met ander. Hulle wil nie die indruk skep dat dit nie goed gaan by die huis nie. Ander dra swaar aan die emosionele las wat in baie gebroke gesinne op kinders gelaai word. Wanneer ‘n mens met hierdie kinders praat wens jy dat jy hulle heeltemal uit die situasie kan wegneem waarheen hulle moet teruggaan.

‘n Groot groep van die “Millennials” is wanhopig oor die toekoms en voel ongemotiveerd want hulle het die idee dat daar in elk geval nie werk vir hulle gaan wees nie. Baie word groot in huise waar hul elke dag negatiewe gesprekke oor die toekoms van die land hoor, waar hulle hoor hoe sleg dit met die ekonomie gaan en hoe min hoop daar vir die toekoms is (Brink & Brink 1999:23).

Betekenisvolle verhoudings raak al hoe skaarser. Die “Millennials” word groot in ‘n tyd waar gesins- en groter familieverhoudings agteruitgaan. Gesinne

moet vandag baie meer moeite doen om tyd te kry om dinge saam te doen, want die geleenthede raak skynbaar al hoe minder. In die meeste huise moet beide ouers werk om die pot aan die kook te hou, dikwels ver van die huis af, sodat beskikbare tyd saam met die kinders al hoe minder raak. Baie kinders word in enkelouerhuise groot. Dit dra alles by dat die generasie 'n behoefte het aan egte en intieme verhoudings. Brink & Brink (1999:24) beskryf die "Millennials" as 'n "verhoudingshonger generasie".

Hulle bestee nie ure agter boeke nie en kuier min in die biblioteek. Hulle is kinders vir die elektroniese era. Vir die meeste is televisie en grootskermflics in volkleur met vinnige wisseling, kwartofoniese klank, ongewone spesiale effekte en rekenaarspeletjies hulle ontspanning. Die internet is 'n groeiende bron van inligting. In tydskrifte wat op die jeug gerig is, val die klem op kleurvolle bladsy-ontwerp en kreatiewe uitleg eerder as inhoud (Brink & Brink 1999:24-25; Codrington & Grant-Marshall 2004:60-62).

Twee of drie dekades gelede het aspirant-onderwysers al geleer dat jy baie min onthou van wat jy net hoor, heelwat meer wat jy hoor en sien en byna alles van wat jy hoor, sien en dan doen. Daarmee is die lesingmetode van die oordrag van kennis heel onder aan die lys van onderrigmetodes geplaas – "ondoeltreffend" is daarvan gesê. Onderwysers is aangemoedig om kinders te help leer deur ontdekking of selfdoen. Hierdie beginsels is nie nuut nie, maar meer as ooit van toepassing op die "Millennials". Hul luistervaardighede is uiters beperk. Hul aandagspan baie kort. Lang toesprake en preke werk nie vir hulle nie. Hulle leer wanneer hulle doen, wanneer hulle deel is van 'n proses. Baie van die boodskappe wat na hulle kom is in prentjies met baie kleur, beweging en klank. Vir hulle is die wêreld kleurrik en hulle leef in 'n tyd waar daar so baie dinge is wat aanspraak maak op hulle aandag dat doodgewone woorde moeilik 'n indruk op hulle maak (Brink & Brink 1999:24; vgl. Codrington & Grant-Marshall 2004:248-249, 131-132, 122).

Dit beteken dat 'n mens ure kan bestee om vir tieners en kinders alles te leer oor die Christelike geloof en oor waardes. Maar hulle gaan dit eers leer wanneer hulle deur 'n mens se lewe gewys word dat dit werk en daar vir hulle

geleentede geskep word waar hulle dit in hul eie lewe kan ontwikkel (Brink en Brink 1999:24).

Die “Millennials” word meer blootgestel as enige ander geslag voor hulle. Hulle hoor van verskillende geloofsoortuigings, van ander lewensopvattinge en het baie meer moontlikhede waaruit hulle kan kies as enige vorige geslag. Vir hulle is die wêreld klein. Alles in die wêreld is binne hul bereik – goed en sleg. Hulle is meer ingelig vir hul ouderdom as enige geslag voor hulle. Hulle leef voorwaar in ‘n baie opwindende tyd met oneindig baie geleentede (Brink & Brink 1999:25).

Die ander kant van die saak is ook waar. Hulle word oorval met inligting, opsies en verskillende waarhede. Hulle is oorgestimuleerd. Baie van hulle ly aan die “klaar gesien – klaar gedoen” mentaliteit en raak oor bittermin meer opgewonde. Daar word selfs beweer dat daar baie van hulle is wat aan sogenaamde keuse-verlamming ly (Brink & Brink 1999:26). Dit beteken dat hulle aan soveel verskillende moontlikhede blootgestel word dat dit uiteindelik vir hul byna onmoontlik is om ‘n keuse uit te oefen.

Die “Millennials” is die mees elektronies blootgestelde, “gekoppelde” geslag ooit. “Walkmans”, groter keuse van televisiekanale, videomasjiene sowel as rekenaar- en elektroniese speletjies het vir baie in die “Millennium-generasie” ‘n kunsmatige en oppervlakkige tuiste geskep. Boonop is dit ‘n tuiste in die afwesigheid van hul ouers. Vir baie kinders kan hul ouers dalk daar wees, maar iewers op die agtergrond of emosioneel afwesig. Hierdie elektroniese wêreld het vir baie van hulle ‘n familie geword. Dit het die plek geword waar hulle meer gemeen het met die wêreldkultuur wat deur die media geskep word as met die volwassenes wat saam met hulle onder dieselfde dak bly (Brink & Brink 1999:27; vgl. Codrington & Grant-Marshall 2004:60-61).

Hierdie generasie is voortdurend besig met die tegnologie om te kommunikeer en sal baie teleurgesteld wees as die kerk nie ‘n webblad het nie en die leraar nie per e-pos of sms met hulle kan kommunikeer nie. Hulle hou daarvan dat die pas redelik vinnig is (Codrington & Grant-Marshall 2004:248-249).

Hulle is gedurig besig met rekenaarspeletjies. Die tema van baie van die speletjies is om soveel as moontlik mense dood te maak. Wanneer mens hierdie goed sien, ruk die weersin in jou op. Maar vir die kinders en tieners wat daarmee speel is dit nie so erg nie. Hierdie onbeheerde blootstelling aan virtuele geweld moet op die lang duur 'n negatiewe invloed op 'n mens hê. Dit skreeu in alle opsigte teen alles waarvoor die Christelike liefde staan. Talle ouers wat baie vir hul kinders omgee, is onbewus van al hierdie geweld waaraan hul kinders blootgestel word. Dit laat 'n mens besef dat kinders nie sonder enige toesig of beheer in hierdie elektroniese wêreld losgelaat kan word nie (Brink & Brink 1999:27-28; Codrington & Grant-Marshall 2004:60).

Die “Millennials” is die eerste generasie wat onder die swaard van MIV-Vigs grootword. Ongeveer 6 miljoen Suid-Afrikaners sal waarskynlik teen 2010 MIV-positief wees. Dit beteken een uit elke tien persone. Die grootste toename gaan onder dié generasie wees. Baie van hulle sal ouerloos gelaat word of self op jeugdige ouderdom sterf. Presies wat die impak hiervan sal wees, sal net die tyd kan leer. MIV-Vigs het ook 'n geweldige invloed op die manier waarop volwassenes vandag met kinders oor hul seksualiteit praat. Die werklikheid van tieners wat seksueel aktief is en met die MIV-virus besmet kan word, het aanleiding gegee tot groter openhartigheid oor die onderwerp wat vorige geslagte nie geken het nie. In Christelike kringe word jongmense gewys op die Bybelse beginsels dat seks vir die huwelik bedoel is, maar ook bygevoeg dat as hul wel besluit om seks te hê, hulle asseblief 'n kondoom moet gebruik (Brink & Brink 1999:29-30).

Baie van hierdie jongmense betree die arbeidsmark op 'n baie vroeë ouderdom, aanvanklik as deeltydse werkers. Hierdie jongmense bevraagteken alles; hulle is erger as die “X'ers” wat dit betref. Om hulle te leer is 'n uitdaging. Die klaskamers is lawaaierig en soms weet die kinders meer as die onderwysers. Onderwysers moet vrae vra om die probleem aan die kinders te stel. Hulle moet ook van verskeie mediums van kommunikasie gebruik maak om die kinders se aandag te behou (Codrington & Grant-Marshall 2004:111-112).

Waar die “Boomers” op ‘n stadium opgestaan het en verklaar het dat “Jesus die antwoord is”, sal “Millennials” daarop reageer deur te vra wat die vraag was. Hulle wil nie maklike antwoorde hê as hulle nie eers die vraag behoorlik verstaan nie. Hulle verkies om self inligting te ontdek eerder as om iemand te hê wat vir hulle vertel. Dit is ook deels hoekom hulle die “why generation” genoem word. Hulle wil wegbeweeg van “seeker sensitive approaches” by die kerk wat die erediens stroop van sy unieke karakter en misterie. Hulle wil met God ontmoet op ‘n geestelike wyse. Kerke wat ‘n sterk maar relevante liturgie het sal dus ‘n voorsprong hê met die “Millennials” (Codrington & Grant-Marshall 2004:249).

Volgens ‘n artikel wat Johan Rossouw in die *Beeld* (22 Oktober 2005) geskryf het, haal hy die boek van Dany-Robert Du Four met die titel, *L’Art de Réduire les têtes* wat in 2003 verskyn het aan, en noem dat hierdie generasie ‘n geweldige behoefte het aan waardes. Daar is ‘n soeke ook na Christelike waardes. Die “Millenials” soek iemand wat staan vir die waardes waarna hulle soek. Dit maak hulle oop en ontvanklik vir die evangelie (vgl. Codrington & Grant-Marshall 2004:216-218).

Hierdie uiteenlopende behoeftes van die verskillende generasies veroorsaak dat ‘n intergeneratiewe bediening ‘n groot uitdaging is.

10. INTERGENERATIEWE BEDIENING

In ‘n intergeneratiewe bediening is nie net die familie nie, maar ook die hele gemeente in verskillende ontwikkelingsfases van hul lewens en het hulle verskillende behoeftes. Die ontwikkelingsfase van die persoon kan veroorsaak dat mense binne dieselfde generasie se behoeftes mag verskil.

Die uitdaging vir die prediker is om die verskillende generasies tydens die familie-erediens aan te spreek. Die jongmense wil boodskappe oor seks hoor. Die persone tussen die ouderdom van dertig en veertig jaar wil van

huwelike en families hoor, terwyl die senior lidmate leiding verlang rakende die ouderdom (Codrington & Grant-Marshall 2004:250; Vos 1996d:311).

Die “Millennium-generasie” word groot in ‘n diverse, integrerende konteks en sal teleurgesteld en ongemaklik wees met kerke wat homogeen is (kerke wat afsonderlike eredienste en bedienings vir die verskillende generasies het.) Hulle verwag om mense van verskillende kulture, ouderdomsgroepe, geslagte en sosiale status saam in die eredienste en gemeente te sien (Codrington & Grant-Marshall 2004:249).

Kerkleiers behoort op die volgende 4 sleutelareas te konsentreer in ‘n poging om die verskillende generasies gesamentlik aan te spreek (Codrington & Grant-Marshall 2004:250) :

- Ontwikkel ‘n atmosfeer in die gemeente van liefde en eenheid.
- Goeie kommunikasie waar die leierskap gereelde terugvoer vanaf die gemeente ontvang, is noodsaaklik.
- Verandering moet goed bestuur word.
- Die visie moet voortdurend beklemtoon en kommunikeer word.

Ten einde ‘n intergeneratiewe bediening in stand te hou, behoort die volgende plaas te vind (Codrington & Grant-Marshall 2004:250):

- Volwassenes moet bereid wees om mag en verantwoordelikheid te deel met die jongmense.
- Jongmense moet bereid wees om verantwoordelikheid te aanvaar.
- Verskillende generasies moet oor die vaardighede beskik om saam te werk.

Met ‘n intergeneratiewe bediening is dit nie net ‘n geval waar volwassenes jongmense toelaat om gebeurtenisse wat hulle gereël het, by te woon nie. Die jongmense moet aktief betrokke wees by die reëlings van aktiwiteite en gerespekteer word (Codrington & Grant-Marshall 2004:250).

Hoewel daar aan die bedieningsbehoefte van die mense aandag gegee word, is dit ook goed om in gedagte te hou dat die smaak en voorkeure van die mens nooit die deurslaggewende saak is nie. Die kerk is nie 'n demokrasie waar die meerderheidsgevoel van die volk die inkleding van die erediens bepaal nie. Die kerk is 'n teokrasie (Godsregering) waarin sy Woord die riglyne vir die erediens bied (Victor 1996:243; vgl. Brink & Brink 1999:168).

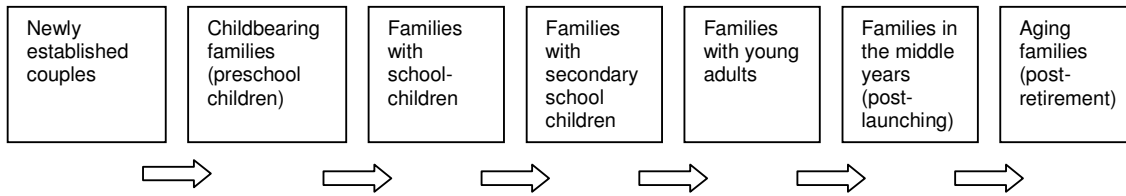
Die huidige inkleding en vormgewing van die erediens hou waarskynlik nie genoegsaam rekening met die kind en jongmens in die fases van hul groei nie. (Dit mag dalk wees dat die kerk die klem wat die kind betref op die kategetiese onderrig plaas.) In die kerk en die erediens spesifiek word daar dikwels baie klem op die rasionele geplaas en die affektiewe en emosionele word soms onderbeklemtoon (Victor 1996:238; vgl. Brink & Brink 1999:161-165).

Kinders en tieners kan deel van dieselfde generasie wees, maar tog verskillende behoeftes hê, soos byvoorbeeld wanneer die een in die laer- en die ander in die hoërskool is. Ten einde 'n beter begrip vir die familie se behoeftes te ontwikkel kan dit sinvol wees om die lede van die familie sowel as hulle behoeftes te beskou vanuit die Familie Ontwikkelingsteorie en die Familie Lewenssiklus (Lamanna & Riedmann 1991:44).

Volgens die Familie Ontwikkelingsteorie word die tipiese fases van die familielewe gekenmerk deur:

1. Die byvoeging of wegneming van sekere familielede (bv. deur dood, geboorte en huisverlating);
2. Die verskillende fases in die lewe van kinders;
3. Veranderinge in die familie se verbintenis met ander sosiale sisteme (bv. aftrede) (Lamanna & Riedmann 1991:44).

Die volgende staan bekend as die Familie Lewenssiklus (“Family life cycle”):

(Lamanna & Riedmann 1991:44)

Vir die doel van die studie sal hoofsaaklik gekonsentreer word op die families met skoolgaande kinders. Daarom sal daar vervolgens gefokus word op die behoeftes van die laerskool- en hoërskool kind (tiener) sowel as die van die ouers gedurende die fases.

10.1. Die behoeftes van die laerskool kind

Kinders is baie leergierig. Hulle wil alles leer en ontdek. Hulle kom na die eredienste in hierdie ontvanklike lewensfase. Hulle is uiters ontvanklik vir egte en blywende indrukke. Hulle is oop vir goeie indrukke, veral vir die van die evangelie en die geloof. Die hartseer is egter dat die kinders dikwels in die erediens vergeet word. Die leraar en die kerkraad is baie keer nie eers bewus van die kinders se teenwoordigheid in die eredienste nie. Die liturgie word opgestel en aangebied vir volwassenes (Barnard 1988:351-352; vgl. Brink & Brink 1999:163-164).

As gevolg van die feit dat kinders dikwels nie bereik word in die erediens nie, kan die wonderlike gebeure van die erediens en die prediking by hulle verby gaan. Dit veroorsaak dat die erediens die bekoring en bewondering van die kind verloor. Die kind kan maklik afskakel en die erediens word onaantreklik en vervelig. Dit kan ook lei tot negatiewe gevoelens van weerstand en verset by die kind. Die kinders word hierdeur vervreem van die kerk en verset teen

die prediking en erediens vind plaas. Kinders word dan onder die prediking “uit die kerk gepreek” (Barnard 1988:351-352; Brink & Brink 1999:161-162).

Kinders is deel van die erediens omdat hulle saam met die volwassenes deel is van die gemeente van Christus. Die gemeente word in die Bybel gesien as ‘n korporatiewe eenheid, as liggaam van Christus (Barnard 1988:358; De Klerk 2002:262; Vos 1996d:311).

Die diepste grond vir die eenheid tussen volwassenes en kinders is die verbond van God met sy volk/kerk. God werk nie slegs met los enkelinge nie, maar met die mense in hulle verbande, met die opeenvolging van die geslagte van die gelowiges. Die kind leef in die dampkring van die verbond met al sy beloftes, seëninge en verpligtinge. Die verbond is die basis vir die erediens. In die erediens word die verbond vernuwe en herbeleef, die beloftes van die verbond word steeds toegesê aan gelowiges en hulle word opgeroep om daaruit te lewe. Die kind is deel van die verbond (Barnard 1988:358; Nel M J 2006:3; De Klerk 2002:262-263; Heitink 2007:241-246).

Verder sien die Bybel die familie as eenheid. Die kind kry ‘n besondere plek in die familie en is onlosmaaklik deel daarvan. Die ouers kry kragtens ouerskap en die verbond die taak om die kinders op te voed en te onderrig, maar ook om hulle in te oefen in die reëls van die verbond. Die hele familie moet saam die Here dien. Die opvatting dat die kerk ‘n familie is, dra by om die standpunt te versterk (Potgieter 2003:56; Barnard 1988:358).

10.2. Eiesoortige behoeftes van die tiener

Hoewel tieners eiesoortige behoeftes het en spesifieke aandag nodig het, moet hulle steeds as wesenlike deel van die intergeneratiewe bediening benader en bedien word. Die tieners is die gemeente se verantwoordelikheid.

Die adolessent worstel met die vraag: “Wie is ek?” Saam hiermee kom ook die vraag na die sin van die lewe. In hul soeke na antwoorde vra die

adolescent algemeen-geldende reëls en lei dit dikwels tot introspeksie. Waar die kind gewoonlik die standpunt van die ouers en familie aanvaar sonder om dit te bevraagteken, begin die adolescent vrae vra oor hoekom goed op 'n bepaalde manier gedoen word. Hierdie vrae kan onderwerpe insluit oor morele waardes, die bestaan van God, die godsdienstbeoefening van die gesin en die dood (Newton 1995:86).

Die mens se behoefte aan God bly sy diepste nood. Binne die Christelike geloof bely ons dat die mens se behoefte aan God ook sy hoogste vervulling is. Die teologie van 'n persoon rig sy proses van personalisering. Die integrasie wat binne hierdie proses plaasvind, word gehelp deur die waardesistiem van die persoon. Hierdie sisteem word vir gelowiges deur geloof en liefde gevorm en ontwikkel. Terwyl die integrasieproses ingewikkeld is, speel die God-konsep en die self-konsep van die persoon 'n bepalende rol in die vorming van die waardesistiem wat die ego help om te integreer. Binne hierdie integrasieproses is dit uiters belangrik om aanvaar te word en versorg te voel (Nel 2001a:26). Dit is hier waar die geloofsfamilie in die gemeente 'n baie belangrike rol kan speel. Tieners kan juis binne die gemeente van Christus hierdie aanvaarding en versorging beleef, ongeag wat die omstandighede in hul ouerhuise mag wees.

Daar is hoofsaaklik 4 dinge in die ouer-tiener verhouding wat 'n invloed het op die ontwikkeling van identiteit by die adolescent. Dit is die ouers se belangstelling en betrokkenheid, die emosionele intensiteit van die familie se interaksie, die aard van die familie se lewenswyse en die aard van die ouers se gesag. Die mees suksesvolle adolescentse ervarings is waar die belangstelling, betrokkenheid en intensiteit van interaksie gematig is. Dit is gewoonlik gesinne waar tieners hul sienings vrylik kan bespreek en aktief kan deelneem aan besluitneming. Demokratiese ouers moedig hul kinders gewoonlik aan om deel te wees van besluitneming, hoewel hulle die finale besluite neem (Seiffert & Hoffnung 1987:688).

Die kwaliteit van die verhouding tussen ouer en tiener het 'n groot invloed op die tiener se vorming van identiteit. Waar ouers tieners help om hulself te

sien as uniek, spesiaal, bekwaam, onafhanklik en in staat om die volwasse wêreld te betree, sal dit beslis 'n positiewe bydra maak tot die vorming van identiteit (Louw 1982:217). Selfs in gevalle waar die tiener probleme mag ervaar om teenstrydighede in sy/haar identiteit te integreer, sal die bydrae steeds positief wees. Waar die ouers se eie beperkings hul weerhou om so positief oor die tiener te wees, word dit vir die tiener nog moeiliker gemaak om 'n geïntegreerde persoonlikheid te ontwikkel. Dit is juis hier waar ander volwassenes in die kerk 'n bydra kan maak in die vorming van die identiteit van hierdie tieners. Deur middel van gesprekke met ander ouers kan ouers gehelp word om die lewensfase waarin hul tieners is, beter te verstaan.

Op 'n morele vlak sal die adolessente begin om die gesag van die ouers, skool en kerk te bevraagteken. Soos hulle meer selfvertroue kry sal hulle dit wat eintlik die fundamente vorm van hul geloof begin bevraagteken. Die proses sal groei soos meer intellektuele kennis ingewin word. Deur hierdie konflikgesprekke sal nuwe denkprosesse ontwikkel waarmee hulle hulself op 'n ander wyse as hul ouers sal probeer definieer (Newton 1995:86).

Die vermoë om ander mense se denke te verreken ten opsigte van 'n eie verwysingsraamwerk, vorm die basis van die adolessent se egosentriese denke. Aanvanklik is dit vir die adolessent moeilik om te onderskei tussen sy/haar eie denke en dié van ander persone. Wanneer die adolessent die ouderdom van 15-16 jaar bereik, verander die egosentriese denke na meer volwasse denke. Dit is dan meer buigbaar en 'n groot mate van ewewig word bereik (Louw 1982:220). As gevolg van kognitiewe veranderings begin die adolessent dan meer belangstel in die gemeenskap as geheel. Hier kom daar weer 'n groter belangstelling in die kerklike aktiwiteite. Tieners dink dan nie meer net aan hul eie denke en gevoelens nie, maar ook aan die van ander persone. Gedurende dié tyd kan die tieners begin om op hulle beurt ook 'n bydra te maak in die lewe van ander gemeentede.

Met die oog op 'n familie-erediens is dit goed om die uitdagings waarmee die tiener worstel in gedagte te hou. Opvoeding van tieners en kinders stel besondere eise aan ouers en daarom behoort daar ook aan hul behoeftes aandag gegee te word.

10.3. Behoeftes van die ouers

Ouers dra die basiese verantwoordelikheid om kinders groot te maak in navolging van God (Pretorius 2005:135). Ouers is bewus daarvan dat hulle kinders in 'n broos en onseker wêreld grootmaak. Hulle het 'n behoefte aan strukture wat hulle kinders se opvoeding, sosiale lewe en veral geestelike vorming vanaf 'n vroeë leeftyd kan ondersteun (Die Kerkbode 23 Junie 2006:9).

Ondersteuning

Lidmate se familielewe is onder geweldige druk. Ouers is maar alte bewus van die ontsettende eise wat aan hulle gestel word wanneer hulle kinders grootmaak. Enkelouergesinne raak al hoe meer. Bedieninge wat huwelike kan ondersteun en aan enkelouers broodnodige emosionele ondersteuning sowel as 'n tweede tuiste vir hul kinders bied, voorsien in 'n reuse behoefte van die ouers (Die Kerkbode 23 Junie 2006:9).

In 'n tyd waar gemeentegrense 'n kleiner rol speel begin lidmate toenemend spesifieke keuses oor gemeentes maak. Talle lidmate stel dit onomwonde dat hulle deel van 'n gemeente word waar hulle kinders van kleins af behoorlik geestelik versorg word. Daar kan dalk gesê word dat dit die presiese reaksie van die moderne mens is om hulle verantwoordelikheid op die gemeente te wil afskuif. Tog kan die kerk die ruimte skep om ouers te help om hul kinders in geloof te laat groei. Daarom neem die gewildheid van familie-eredienste, wat spesiaal ingerig

word vir die kleiner kind, toe (Die Kerkbode 23 Junie 2006:9; vgl. Brink & Brink 1999:176).

Baie getuienisse word gehoor van ouers wat weer betrokke raak by kerke omdat hul kinders die “kerk” so geniet. Dit lyk dus of ‘n effektiewe kinderbediening ook ‘n heel effektiewe vorm van evangelisasie is. Daarom is dit ook nie vreemd dat ‘n effektiewe kinderbediening op die stadium ‘n baie sentrale plek in ‘n dinamiese gemeente inneem nie. Kinders is nie die kerk van môre nie, hulle begin al meer verstaan dat hulle deel is van die kerk vandag (Die Kerkbode 23 Junie 2006:9; vgl. Freudenburg & Lawrence 1998:91).

Die familie en spesifiek die ouers, speel ‘n sleutelrol op die geloofspad van die kind. Strommen & Hardel (2000:9) verwys daarna in hul boek: *Passing on the faith*. Volgens hulle bestaan daar ‘n vennootskap tussen ouers en kerke waar dit primêr die ouer se verantwoordelikheid is om geloof by die kinders te ontwikkel. Hulle het navorsing gedoen waarin bevind is dat al hoe minder kerkgesinne se kinders werklik toegewy is aan die verlossingsboodskap van Jesus Christus (Strommen & Hardel 2000:14). In ‘n poging om die vraag: “Hoekom dit gebeur?” te beantwoord, is hulle van mening dat dit nie meer in die ouerhuise gebeur nie. Ouers en kinders praat nie meer oor hul geloof nie en daar word in bitter min huise nog huisgodsdienst gehou.

Müller (2002:54) stem hiermee saam. Volgens hom is daar ouers wat te veel steun op die kerklike struktuur en -sisteem vir die Christelike opvoeding van hul kinders. Hulle dink dat die programme wat die kerk/gemeente aanbied (jeugaktiwiteite en kategese) genoeg is om die kinders se geloof te vorm. Hy meen dat die kerk die afgelope dekades gefouteer het deur meer aandag aan sulke kerklike aktiwiteite te gee as aan die taak van die ouers (vgl. Brink & Brink 1999:164-165).

Nuwe navorsing bevestig nou die ou wysheid dat die familie die grootste potensiaal het van alle instellings om die geestelike en morele lewe van

kinders te vorm. Daarom is die beste voertuie vir die oordra van geloof na kinders eenvoudige gesinsrituele (soos Bybellees, bid en kerkgang), diensprojekte deur die gesin (waar die gesin betrokke raak by dienslewering in die gemeenskap of kerk) en betekenisvolle gesprekke met kinders in die huis. Uit die aard van die saak het dit 'n goeie vennootskap tussen gemeente en ouerhuis, sowel as stabiele huwelike wat hou, nodig (Müller 2002:54).

Strommen & Hardel (2000:15-16) meen dat die Bybel twee begeertes van God ten opsigte van families uitspreek. In die eerste plek is verhoudinge baie belangrik. Ongeag hoe die familie lyk, moet daar 'n goeie verhouding tussen ouers (opvoeders) en kinders wees. In die tweede plek is prioriteite baie belangrik. 'n Sterk lewensveranderende familie moet nie net 'n goeie verhouding met mekaar hê nie, maar ook met God. Die belangrikheid van die ouers in die geloofsvorming van die kind kan nie genoeg beklemtoon word nie.

Die "Search Institute" maak die volgende aanname:

For a congregation in today's world to be effective in teaching the faith, it must have in place the following essential ministry components:

- a congregational sense of families;
- strong, life-shaping families;
- goal-oriented Christian education; and
- a Christian youth subculture.

(Freudenburg & Lawrence 1998:21)

Indien daar gepoog word om bogenoemde te laat gebeur behoort die kerk se strukture en programme so ingerig te word dat dit ouers en families bystaan in hul rol en taak as die primêre opvoeders van geloofsvorming by kinders.

Dit wil voorkom of families wat 'n verskil maak in mekaar se lewens, die volgende lewenswyse onderskryf (Freudenburg & Lawrence 1998:24):

- Ouers leer die kinders van geloof;
- Ouers, veral die vaders, versorg die kinders;
- Families bemagtig mekaar om hul gawes te gebruik;
- Families leef hul geloof in elke dag se lewe uit;
- Persoonlike grense word gestel;
- Effektiewe dissipline word beoefen;
- Kwaliteit interpersoonlike verhoudings word gehandhaaf (met familie, vriende);
- Families beskik oor die vermoë om met kinders van alle ouderdomme te kan speel;
- Ouers kan mentors wees;
- Ouers beskik oor die vermoë om lewensvaardighede oor te dra aan hul kinders (bv. grassny, kook).

Sekere waardes behoort nagestreef te word. Families wat 'n verskil maak in mekaar se lewens, onderskryf die volgende waardes (Freudenburg & Lawrence 1998:24):

- 'n Positiewe leeromgewing;
- Klem word gelê op die uitbou van 'n Christen se karakter;
- Lewenslange verhoudings;
- 'n Goeie ondersteuningstelsel;
- Persoonlike identiteit;
- 'n Gevoel van behoort;
- Skep geleenthede vir geloofsgroei.

Ten einde bogenoemde te bereik, kan dit goed wees vir die kerk om daarop te fokus om geleenthede te skep waar ouers en kinders saam aan aktiwiteite kan deelneem. Verder kan daar ook met behulp van seminare of gespreksgroepe vir ouers gehelp word om sekere kennis aan hul kinders oor te dra. Hierdie geleenthede het dan die uitsluitlike doel voor oë om ouers te ondersteun en deel te maak van die bediening van die evangelie aan hul kinders (Freudenburg & Lawrence 1998:20; vgl. Strommen & Hardel 2000:17).

Hierdeur beweeg die kerk van “church-centred, home supported ministry” model na 'n “home-centred, church-supported ministry” model. Ouers is dan die primêre opvoeders van geloof in hul kinders se lewens. Die familie is dan die “God-ordained institution” vir geloofsgroei. Die ouers neem die verantwoordelikheid om geloof oor te dra van een geslag na die

volgende en die kerk ondersteun hulle in die reuse taak (Freudenburg & Lawrence 1998:28; Strommen & Hardel 2000:16).

Selfontwikkeling

Terwyl die kinders deur die adolessente fase beweeg, is die ouers dikwels in die middeljarefase. Hierdie fase word deur sommige as 'n tweede adolessensie beskryf. Die ouer gaan in hierdie tyd weer deur 'n stadium waarin hulle verward is en soek na identiteit. Dit is ook 'n tyd wanneer tieners ouers uitdaag om ou standpunte te heroorweeg en te ontwikkel in hul eie menswees. Müller (2002:67) is van mening dat as die ouers vasskop en weier om hulle te laat inlig en leer deur hul kinders, daar geweldige verset ontwikkel by hulle kinders en dat die ouers hulle "reg en voorreg" verbeur om hulle kinders deur hierdie moeilike tyd te begelei.

Verder kan die ouer/s se eie onopgeloste identiteitskrisisse weer na die oppervlakte kom wanneer hul tieners daarmee worstel (Seiffert & Hoffnung 1987:687). Dit kan gebeur dat die ouers bekommerd is oor die tieners se eksperimentering met seks en soms selfs jaloers kan wees op hulle, veral in die lig van ekonomiese voordele en geleenthede wat die kinders het, asook die vryheid wat hulle self nie as tieners beleef het nie. Dit is belangrik om te onthou dat 'n deel van die moeilikheid tussen ouers en tieners niks met die tieners te doen het nie, maar met die ouers se eie pynlike ontwikkelingsfase (Müller 2002:66; Louw 1982:224).

Ouers van tieners word juis in hierdie tyd gekonfronteer met die verhale van hulle eie gesinne van oorsprong. Wanneer ouers voor moeilike keuses te staan kom en hul tiener hul ouerskap uitdaag, is dit asof die ouer se eie ervaring teruggeroep word. Dit kan ook gebeur dat sekere gedragspatrone net herhaal word. Dit is vir die ouers 'n groot uitdaging om op 'n volwasse wyse, nuwe maniere te vind om probleme op te los (Müller 2002:67).

'n Ander faktor wat ongetwyfeld 'n bydrae kan maak tot die wyse waarop probleme hanteer kan word, is meer insig in die verskillende wêreldes waarin die onderskeie geslagte grootword en grootgeword het. Die verskillende generasies is vroeër in die hoofstuk bespreek.

As gevolg van die feit dat die samelewing meer gefragmenteerd en stresvol raak, word gesinsnetwerke sterker ingespan om lewenseise te hanteer. Die kerngesin word dikwels die stortplek van "emosionele afval" wat in die openbare sektor opgedoen word. Die verhoogde egskeidingsyfer bring 'n intensivering van ouerbetrokkenheid mee. Ouers moet nie net die pyn van hul eie kinders hanteer nie, maar is dikwels ook betrokke by die versorging van hul kleinkinders en hulle probleme (Louw 2005:431; vgl. Strommen & Hardel 2000:157).

Die lewensfase 55-65 is dikwels 'n wendingspunt ten opsigte van fisieke kragte en emosionele stabiliteit. Dit is 'n bewuswording van eie broosheid en liggaamlike begrensing wat geweldige eise aan volwassenheid stel. Die lewe word begrens met 'n verskerpte besef van die eindigheid (Louw 2005:431). In hierdie fase gaan dit minder oor die ortodoksie (die regte geloof met die oog op 'n sinvolle geloofsverstaan) terwyl die ortopraksie sterker na vore kom (die regte handeling met die oog op 'n sinvolle toepaslike geloof). Spiritualiteit verkry 'n soepelheid en beweeg weg van rigiditeit. Dit is natuurlik waar dat indien mense minder emosioneel volwasse is, angs vir verandering en veroudering hul meer rigied kan laat optree en in fundamentalistiese denkskemas laat dink (Louw 2005:432; vgl. Louw 1982:224-225).

Dit is juis gedurende hierdie veranderende lewensfases waar ander lede van die geloofsfamilie vir mense van groot waarde kan wees. Persone wie alreeds deur hierdie lewensfase is, kan vir ander met soortgelyke ervarings baie beteken. Mense het soms net die behoefte om te weet dat hulle nie die enigste is wat oor sekere sake wonder en daarmee sukkel nie. Deur die bemiddeling van ander families kan tieners en ouers gehelp word om mekaar beter te verstaan. Binne die kerk en die familie-erediens

kan die hele familie ondersteuning en bemoediging vanuit die Woord beleef (vgl. Strommen & Hardel 2000:157).

Familiestrukture ondersteun

As sisteem het families sekere reëls waarvolgens hulle opereer. Daar is ook sekere gesagspatrone, strukture en rituele wat gevolg word. Families het eie behoeftes en doelwitte wat nagestreef word. Dit het ook 'n invloed op die gemeenskap in die breë. So kan daar na aanleiding van families se behoeftes in 'n woonbuurt 'n dagsorgsentrum vir kleuters of sekere sportklubs ontwikkel. Familielede wat leiersfigure in die gemeenskap is, dra by tot hierdie ontwikkeling (Olson & Leonard 1996:65).

Die ondersteuning van familiestrukture in die bediening beteken om die familie in beheer te plaas van die sorg en diens wat hulle ontvang. Dit beteken dat hulle behoeftes, drome en doelwitte geïdentifiseer moet word voordat daar sekere programme vir hulle ontwikkel word. Die bediening binne hierdie raamwerk van ondersteuning aan die families, beteken:

1. Om te luister na wat families sê omtrent hul lewens;
2. Om te glo in die kapasiteit van Christene om uit te reik na mekaar en vir mekaar om te gee (Olson & Leonard 1996:65-66).

Die familie is die heimat van die geloof. Dit is die plek waar 'n mens leer glo en bid en vertrou (Marais & Marais 2002:8; Ammerman & Roof 1995; Hanekom 2000:7). Hanekom (2000:6) stel dit so sterk: "Daar is geen manier hoe jy jou verantwoordelikheid om jou kinders op 'n pad van geloofsvorming te begelei kan vryspring nie. God gee hierdie verantwoordelikheid in die eerste plek aan die ouers."

Vanuit die Bybel (Deut 6) blyk dat God aan die familie as't ware 'n ereposisie toeken wanneer dit kom by die oordrag van geloof. Kerklike

programme (Kinderkrans, Sondagskool, KJA, VCSV, ens.) het deur die jare wonderlike aanvullende werk gedoen, maar kan en mag nooit die rol van die familie vervang nie. Die tyd wat die kinders by die programme deurbring is net te min dat dit 'n dampkring vorm wat hulle leef- en denkwêreld bepalend kan beïnvloed (Hanekom 2000:18; Brink & Brink 1999:164-165).

Dit lyk egter of daar 'n krisis in die families is. Families het geen vaste grond om hul huise op te bou nie, eenvoudig omdat die ondersteuningstelsels wat voorheen daar was nie meer bestaan nie (Marais & Marais 2002:12).

Die huidige generasie ouers, familieberaders en ander belangrike rolspelers dink dikwels nostalgies oor die familie. Iets van: "Toe ons nog kinders was ... So moet die familie wees waarin my kinders ook grootword." Hierdie soort romantiek kan die families juis verlam. Kinders word dan grootgemaak vir 'n wêreld wat nie meer bestaan nie (Marais & Marais 2002:13; vgl. Ammerman & Roof 1995).

Die volgende faktore word genoem wat verander het en veroorsaak dat die ouers kinders anders behoort groot te maak :

- **Ekonomie**
Albei ouers moet dikwels werk. Ouers verander meer gereeld van werk en is nie seker van hul werk nie.
- **Geslagsoorlog**
Die vrouebeweging om vroue te bemagtig het druk geplaas op die sogenaamde patriargale familie. Sommige vroue het egskeiding begin sien as bevryding van onderdrukking.

- Gesag
Gesag word nie meer outoritêr toegepas nie. Soms wonder mens of daar nog hoegenaamd enige vorm van gesag is.
- Politieke transformasie in Suid-Afrika
Sedert 1994 het daar baie veranderinge binne die politieke bestel van Suid-Afrika gekom. Dit het 'n geweldige invloed op die families.
- Lewensritmes
Huse verander dikwels net na 'n plek waar daar geslaap, gewas en geëet word. Baie min tyd word by die huis deurgebring.

(Marais & Marais 2002:14-16)

Vir die ouers vandag is bogenoemde 'n realiteit. Ouers word "gedwing" om soveel ure by die werk deur te bring dat hulle nie meer tyd het om met hul kinders te praat nie. Kinders spandeer baie tyd voor die televisie en op die internet. Ouers weet nie hoe om die aanslag op die kinders ten opsigte van terrorisme, MIV-Vigs, toenemende dwelmmisbruik, korrupsie en onbetroubaarheid van leiers aan kinders te verduidelik nie (Marais & Marais 2002:16). Ouers is ook dikwels magteloos, omdat hulle weet dat iets fout is, maar hulle weet nie wat nie (vgl. Brink & Brink 1999:152-153).

Daar kan nie voorgegee word dat daar nie probleme en uitdagings in families is nie. Die volgende is 'n paar daarvan:

- Families is nooit heel nie, want die lede is altyd aan die groei vanuit die een fase in 'n volgende fase in. Dit geld vir ouers sowel as kinders.

- Die grootte van die familie wissel ook namate die kinders bykom, trou en grootouers sterf.
- Daar is gewoonlik meer as een generasie in 'n familie.
- Daar is ook verskillende geslagte in die familie.
- Verder gaan die familie deur verskillende seisoene soos: beginjare, vestigingsjare, afskeidsjare, ensovoorts (Marais & Marais 2002:25; Lamanna & Riedmann 1991:44).

Al hierdie faktore beteken dat familiestrukture nooit staties is nie, maar soos 'n boom altyd besig om te verander en te groei. Die kerk kan 'n betekenisvolle rol speel in die lewe en geloof van families tydens die veranderinge wat plaasvind. Afhangend van die kerk se struktuur en programme kan die impak negatief of positief wees (Marais & Marais 2002:25).

Om verskeie redes het mense en kinders se kennis van die Bybel die laaste klompie jare dramaties agteruitgegaan. Baie redes kan hiervoor aangegee word. Kinders word geprikkel deur video's, televisie en rekenaars. Gevolglik ervaar hulle die meer tradisionele vorms van onderrig as vervelig. Hulle lees al minder en soek voortdurend nuwe stimulu. Die vraag is hoe ons te werk moet gaan om kinders die basiese konsepte en feitelike waarhede van die Bybel te leer (Pieterse 2005a:415; Codrington & Grant-Marshall 2004:111-112).

Die volgende kan moontlik hiermee help:

- Die Bybel moet weer 'n sentrale plek in die huis inneem.
- Begin al op 'n baie vroeë ouderdom vir die kind van Jesus leer.

- Leer jou kinders om elke dag Bybel te lees.
- Hou dit kort. Daar is navorsers wat beweer dat jy nie van die kind moet verwag om meer minute te konsentreer as wat hulle oud is nie.
- Hou dit eenvoudig.
- Gebruik hulle linker- en regterbrein. 'n Multidimensionele benadering verhoog die leergeleentheid van die kind.
- Maak ruim gebruik van stories.
- Dit wat 'n mens kinders probeer leer moet in jou hart leef.
- Onderrig vind nie vanself plaas nie. Dit verg baie opoffering (Hanekom 2000:38-42; vgl. Codrington & Grant-Marshall 2004:120-121).

Goeie oordeel kom dikwels eers saam met ervaring. Ervaring word gebore uit situasies waar jy swak geoordeel het. Daar word beweer dat 'n mens 10% onthou van wat jy gehoor het, 30% van wat jy gesien het en 60% van wat jy self ervaar het (Hanekom 2000:44).

Die kerk staan in die brandpunt. Daar is baie lidmate wat oneindig lief is vir die kerk en 'n positiewe ervaring van die kerk het. Dan is daar ander wat sê dat hulle niks goeds by die kerk kan beleef nie. Dit is van kardinale belang dat kinders van kleins af 'n positiewe ervaring van die kerk moet hê. Geloof hoef nie iets te wees wat net swaar en oninteressant is nie. Die boodskap staan sentraal, maar dit is ook belangrik dat die kinders mooi herinneringe van die kerk moet hê (Hanekom 2000:44-45; vgl. Brink & Brink 1999:176).

Dit is nodig om kinders deur praktiese dade van diensbaarheid te leer. Diens wat op ander gerig is, leer kinders om weg te kyk van hul eie belange. Diensbaarheid leer 'n mens ook om nederig te wees (Hanekom 2000:51; vgl. Brink & Brink 1999:43).

Dit is wonderlik as die familiestrukture in plek is en die familie goed kan funksioneer. Gelukkige families noem Ewald van Rensburg (Kerkbode 9 Junie 2006:9) “dissipelfamilies.” Volgens hom het hulle tien dinge in gemeen:

1. Dissipelfamilies aanvaar mekaar met onvoorwaardelike liefde. Hulle gee aan elkeen wat 'n fout gemaak het, 'n kans op 'n nuwe begin. Dit doen hulle omdat God hulle in genade vergewe.
2. Dissipelfamilies dien mekaar in liefde en neem mekaar se behoeftes ernstig op. Hulle het begrip en waardering vir mekaar. Dit kan hulle doen omdat God hulle belange op die hart dra.
3. Dissipelfamilies bly lief vir mekaar ten spyte van moeilike tye en probleme. Hulle maak beloftes aan mekaar en kom dit na. Hulle kan dit doen omdat God die goeie werk wat Hy in hulle begin het, sal klaarmaak.
4. Dissipelfamilies beskerm mekaar en maak so van hulle familie 'n veilige plek waar almal veilig en geborge voel. Dit kan hulle doen omdat God hulle elke dag bewaar en beskerm.
5. Dissipelfamilies kan fees vier oor mekaar en mekaar vertroetel. So laat hulle elke familielid spesiaal en belangrik voel. Dit kan hulle doen omdat God oor hulle juig en jubel.
6. Dissipelfamilies verfris, versterk en ondersteun die familieband met liefde sodat familielede elke dag weet dat hulle aan mekaar behoort. Dit kan hulle doen omdat God elke dag getrou is.

7. Dissipelfamilies het die goeie in mekaar lief en leef saam met die segte. So ervaar elke lid van die familie lewenslange toewyding en vriendskap. Dit kan gedoen word omdat God hul beste Vriend is.
8. Dissipelfamilies waardeer elke familielid as 'n geskenk van God en glo dat hulle familie armer sou wees sonder elke spesifieke lid. So weet die familielede dat hulle uniek is en op 'n besondere wyse in die wêreld leef. Dit kan gedoen word omdat God elkeen uniek geskape het.
9. Dissipelfamilies aanvaar mekaar nie as vanselfsprekend nie en werk daaraan om nader aan mekaar te groei en mekaar beter te leer ken. Sodoende groei die band tussen hulle sterker. Dit kan gedoen word omdat God hulle so oneindig lief het.
10. Dissipelfamilies aanvaar elke familielid soos hy/sy is met al hul goeie en minder goeie eienskappe. Daarom ervaar familielede dat wie hulle is, belangriker is as wat hulle doen. Hulle hoef nie te presteer om deel te wees van die familie nie. Foute maak hulle nie minder aanvaarbaar nie. Die familie bly lief vir hulle. Dit kan hulle doen omdat God hulle aanvaar het soos hul is (Kerkbode 9 Junie 2006:9).

Gelowiges se verbintenis aan mekaar as familie is soos Jesus se verbintenis aan Sy Kerk. Die Bybel sien die onderlinge verhoudinge van die familie groei vanuit die verbond van God met Israel, en deur Jesus Christus met sy kerk. Vir Christene is die kruisdood van Christus die voorbeeld van wat 'n opofferende lewensverbintenis beteken (1 Joh 4:10). Familiële verhoudings is daarom vir die Bybel verbondsverhoudings waar 'n selfopofferende lewensverbintenis gemaak word. Hierdie verbintenis is belangrik vir Christene om iets te verstaan van die huwelik en die verhouding tussen ouers en kinders. Dit is in kontras met die verheerliking

van individualiteit in die samelewing en sal vra dat Christene moet pleit vir 'n balans tussen die regte van 'n individu en die van verskillende vorms van gemeenskap soos die familie (Van der Watt & Thesnaar 2005:86; Vos 1996c:97-104).

Met die uiteenlopende behoeftes van die verskillende lede van die familie is dit die gemeentelieers se uitdagende taak om dit op verskeie wyses te ondervang, onder andere binne die familie-erediens.

11. DIE ROL VAN DIE GEMEENTELEIERS

Gemeentelieers staan voor die uitdaging om hul eie wese weer te vind binne die Christelike reformatoriese wese van die gemeente as gemeente van Jesus Christus. Elkeen wat gegryp is deur die groter werklikheid en plan van God vir die gemeente, weet sy/haar rol het verander. Die leier word opleier, afrigter en regisseur van 'n span wat deur God gekies is en met gawes geseën is (Potgieter 2003:33).

Nel (2004:27) skryf dat: "gemeentelieers eerstens hul diens-identiteit moet herontdek." 'n Mens sou dit ook die gelowige se bedieningsidentiteit kan noem. Die gemeente in die wêreld is besig om 'n herontdekking te maak van hoe God in en deur hulle besig is om sy wêreld heel te maak (Hybels 2004:26).

Die toets vir bedieningsverstaan is wat Maandag tot Saterdag, weg van die gemeente-sentrum, gebeur. Dit vra na 'n reformatoriese verstaan van die kerk. Reformasie is tegelyk om te word wie en wat die gemeente reeds is, naamlik "gemeente van Christus." In Suid-Afrika is dit nie maklik om kerk te wees nie. Vir 'n geruime tyd was die gemeente vir mense baie ander dinge, alles behalwe "gemeente van Christus", dalk eerder 'n kultuurklub, gesagsinstituut, handhawer van tradisionele waardes, ensomeer (Nel 2004:27-28).

Dit wil voorkom of dit nodig is dat gelowiges weer bewus gemaak moet word van die feit dat hul ligdraers in die wêreld moet wees. Doug Fields (1998:50) skryf dat God aan elke gelowige sekere gawes gee wat in sy diens gebruik moet word. Hierdie gawes het nie 'n ouderdomsbepanking nie. Jongmense behoort nie te wag om by die bediening betrokke te raak totdat hulle eers volwassenes is nie. Hy meen dat die leiers van 'n gesonde jeugbediening jongmense voortdurend sal help om te ontdek wat hul gawes is en hoe dit in die bediening en met uitreike gebruik kan word. Jongmense geniet dit om hul gawes te ontdek en te besef dat God hulle wil gebruik. Hulle is per slot van rekening nie die kerk van môre nie, maar die kerk van vandag. Daarom behoort hulle uitgedaag te word om betrokke te raak en nie eers te sit en wag tot hulle eendag "groot" is nie (Fields 1998:173-174).

Die "Millennium-generasie" wil weet dat die volwassenes in hul gemeenskap en kerk hulle menswaardigheid hoog aanslaan. Daarom is dit noodsaaklik dat kinders van kleins af moet weet dat God hulle spesiaal saam met 'n besondere familie in een huis geplaas het om mekaar te ondersteun. Ouers moet probeer om voortdurend te onthou dat hul optrede en woorde positief en opbouend teenoor kinders moet wees. Kinders moet ook verstaan dat hulle woorde en handelingte teenoor huisgenote net so opbouend behoort te wees (Brink & Brink 1999:41-42).

Vanuit bogenoemde is dit duidelik dat jongmense en kinders kan beleef dat hul menswaardigheid bevestig word wanneer hulle ervaar dat hulle 'n sinvolle bydrae tot die samelewing en kerk maak. Dit kan gedoen word deur aan hulle sekere take in en om die huis en by die kerk te gee. Groter kinders en tieners hou daarvan om by diensprojekte betrokke te raak. Dit is waar hulle leer om ander hoër as hulself te ag en dat die navolging van Christus daarin lê dat jy diens lewer teenoor mense wat in nood is. Die "Millennium-generasie" glo dat geloof nie net 'n gepraat moet bly nie, maar dat mense iets moet begin doen (Brink & Brink 1999:43; vgl. Hanekom 2000:5). Die uitdaging vir die leierskap lê daarin om die energie van die jongmense in die regte kanale te kanaliseer.

Dit is noodsaaklik dat kinders van jongs af leer om met ander oor die weg te kom en vir ander om te gee. Dit sal kinders leer om in sosiale situasies op hul gemak te wees. Ouers leer 'n kind van kleins af om bewus van ander mense te wees en hulle in ag te neem. So leer hulle dat 'n mens sensitief vir ander se gevoelens moet wees. Verder is dit ook nodig om kinders te leer om hulself in ongemaklike situasies te handhaaf. Hulle moet geleer word om nie te sê wanneer iemand van hul iets verwag wat hul nie wil doen nie en 'n gevoel van nêe by hul opkom. Die kind moet geleer word om waarde aan sy eie oordeel te heg. Dit kan ook help dat hul beter toegerus is teen ongesonde en negatiewe groepsdruk (Brink & Brink 1999:51-52).

Doelgerigte diens aan die tieners beteken dat daar 'n kultuurverandering binne die tradisionele opset in baie kerke behoort plaas te vind. Dit bring mee dat die tieners begelei word om Jesus se waardes en etiese lewe hul eie te maak. Dit word "dissipelskap" genoem. Daar is dus 'n nuwe spiritualiteit wat onder die gemeente se jeug geskep moet word, een van dissipelskap (Potgieter 2003:33).

Die era waar programme aangebied word by die kerk en jongmense net toeskouers is, is verby. Die klem behoort op verhoudingsbou te wees. Dit neem tyd om verhoudings te bou. 'n Verhoudingsgebaseerde jeugbediening vereis 'n langtermyn verbintenis van die gemeente. Die gemeente moet bereid wees om te belê in jeugleiers, predikante en kategete wat ernstig is oor die jeugbediening en bereid is om baie tyd hieraan te spandeer. Jongmense soek steeds rolmodelle wie hulle kan vertrou en hul lewens mee kan deel. 'n Verhouding kom van twee kante af en is deelnemend en interaktief. Jongmense soek intimiteit en 'n gevoel van "behoort aan" by hulle gemeentes. Hulle wil eerder sit en gesels by die kerk as om na lesings te luister. Jongmense wil praat met mense wat hulle kan vertrou. Vermaaklikheid en aktiwiteite by die kerk kan 'n middel tot die doel wees om verhoudings te bou (Van der Westhuizen 2000:7-8).

Die kerk is die plek waar die evangelie en die kultuur by mekaar uitkom. Dit beteken dat die evangelie juis in en deur die kerk so verwoord en uitgeleef moet word, dat dit vir die breër gemeenskap sin maak (Du Plessis 2005:9).

Dit is gemeentelidmers wat energiek en passievol die visie van God vir die gemeente moet uitdra. Eers dan kan hulle ander motiveer om saam met hulle hierdie visie uit te dra (Hybels 2004:36-37). Die belangrike rol wat die leiers in die gemeente speel kan op geen manier oorskakel word nie.

12. FAMILIEBEDIENING BINNE DIE GEMEENTE KONTEKS

Net so belangrik soos dit vir die kerk is om die familiebande te verstewig, is dit vir die gemeente om meer soos 'n familie te word (Strommen & Hardel 2000:156).

Die term “geloofs familie” kan gebruik word om die keuse wat 'n gemeente gemaak het, om vanuit die perspektief van 'n familiebediening te werk, aan te dui. Dit beteken dat die bediening aan families nie net 'n ad hoc belangstelling van die gemeente is nie, maar dat families die sentrale perspektief is waaruit die gemeente opereer (Human 2005:21; vgl. De Vries 1994:72).

“Geloofs familie” beteken dat die gemeentelidmers saamgebind word deur hulle “geloof” in Christus. Al is daar verskillende agtergronde, beroepe en sieninge vorm die gemeente 'n eenheid. Die menslike verskille en verdeeldhede mag nie hierdie eenheid verbreek nie. Gemeentelidmers is mekaar se geloofsbroers en –susters in Christus en tree dus teenoor mekaar op met liefde wat alle verhoudinge in die gemeente kenmerk. Die kerk van die Here Jesus Christus behoort nie aan 'n bepaalde groep mense nie. Alle mense van watter agtergronde, verbande en gemeenskappe ookal is welkom in die “geloofs familie” (Human 2005:21; vgl. De Vries 1994:41).

Die term “geloofs familie” dui verder daarop dat die gemeente soos ‘n familie is. Familielede gee om vir mekaar in alle omstandighede. Familielede staan bymekaar en is lief vir mekaar. Hulle kritiek is om mekaar te help. Hulle het respek en ruimte vir mekaar. Die gemeente sien sy verskeidenheid as ‘n bate. Sonder een van die huislede is die familie onvolledig. Familie soek mekaar op om die band wat hulle aan mekaar bind te versterk. Hulle praat met mekaar om mekaar beter te verstaan. In die familie is een nie belangriker as die ander nie. Vir elke familie is die kinders die belangrikste. Hulle moet toegerus en geleer word vir die lewe (Human 2005:21-22; Van Tonder 2006:36-37; vgl. De Vries 1994:43).

Die kerk mag nie slegs na binne gerig wees op die instandhouding van die kernfamilielewe nie, maar moet die groter uitdaging van die breër familie van God verstaan en geleenthede skep vir wyer betrokkenheid. Hier kan gedink word aan die statistiek oor die stand van families in Suid-Afrika en die unieke uitdagings wat dit byvoorbeeld tans in terme van die MIV-Vigs pandemie beleef. Dit bied dus aan die gemeente konstruktiewe geleenthede om die roeping as familie van God uit te leef (Van der Watt & Thesnaar 2005:22; vgl. Barth 1939; Bosch 1991).

In 2003 is die Familie-Gemeente Projek geloods. Die Buro vir voortgesette teologiese opleiding (Buvton) in samewerking met die AJK (Algemene Jeugkommissie) van die NG Kerk en die Hugenote Kollege in samewerking met nog ‘n paar ander rolspelers, was aan die roer van sake.

13. FAMILIE-GEMEENTE PROJEK (FGP)

Vanuit die familienavorsingsgroep, wat reeds vanaf die laat 1990’s deur Buvton gekoördineer is, het daar (veral vanaf 2000 spesifiek) ‘n sterk behoefte ontstaan aan ‘n familie-gefokusde bediening in die NG Kerk. Dit is veral gerugsteun deur die ontwikkeling (van Buvton) van die (agt) familiegewoontes-kursus. Vanuit die werk wat gedoen is tydens die navorsingsbyeenkomste en die terugvoering wat ontvang is tydens die

familiegewoontes-kursusse, het dit duidelik na vore gekom dat die stand van families in die kerk ernstige aandag nodig het (Van der Watt & Thesnaar 2005:1).

Hiermee saam het dit ook duidelik geword dat die kerk op daardie stadium nie gefunksioneer het as 'n familie in terme van die akkommodering en ondersteuning van alle mense in die familie van God nie. Hierdie gewaarwording het Buvton genoop om dit aan te spreek en die kerk uit te daag om familiaal te dink. Sodoende is begin om gemeentes se aandag te vestig op die familie as 'n geïntegreerde perspektief op alle bedieninge. Ander rolspelers is geïdentifiseer wat hierdie familiale fokus saam kon dryf op gemeentelike vlak (Van der Watt & Thesnaar 2005:1; vgl. Strommen & Hardel 2000:16-17).

Teen 18 Januarie 2002 was daar reeds twee groepe – 'n familie-navorsingswerkgroep en 'n jeug-groep wat al vir 'n paar geleenthede bymekaar gekom het om te besin oor die stand van sake met betrekking tot die jeug en gesinne in gemeentes (Van der Watt & Thesnaar 2005:1).

Een van die belangrikste oortuigings van die groepe was juis dat die familiebediening 'n proses sou wees en nie net 'n program nie. Aanvanklik was daar dus 'n strategiese besluit dat families baie belangrik is, en as prioriteit beskou behoort te word op gemeentelike vlak. In die lig hiervan is die Hugenate Kollege in die proses betrek, veral weens die feit dat hulle ook ernstig wou besin oor die vraag of jeugbediening enigsins verder moontlik sou wees sonder 'n geïntegreerde familiebediening (Van der Watt & Thesnaar 2005:2; Human 2005:21; vgl. De Vries 1994:72).

Met die vergadering van 18 Januarie 2002 was daar eenstemmigheid dat 'n Familie-Gemeente Projek (FGP) geloods moet word. Die volgende besluite ten opsigte van die FGP is geneem:

1. Die vergadering was oortuig dat die familiebediening behoort te fokus op die ontwikkeling van 'n gemeenteteorie en praktyk vanuit 'n "familiale" perspektief.
2. Die FGP het beoog om gemeentes oor 'n tydperk van 3 jaar te begelei om 'n gemeentebediening te ontwikkel, geskoei op die perspektief dat familie 'n perspektief bied van waaruit gemeenteteorie en -praktyk bedink kon word. Die transformasie is dus van 'n familiebediening in die gemeente na 'n familiale gemeentebediening, of van 'n program na 'n proses.

(Van der Watt & Thesnaar 2005:2-3)

Die moontlike impak van die projek is soos volg beskryf:

Ons is van oordeel dat ons na afloop van die projek in 'n posisie sal wees om die proses te kan beskryf wat gemeentes moet maak om uit te breek uit die geïsoleerde jeugbediening na 'n jeugbediening wat groei en gevoed word vanuit die familie.

(Van der Watt & Thesnaar 2005:11)

Die driejaar Familiële gemeente-proses in 'n neutedop uiteengesit, is die volgende:

- **Jaar 1**

1. Bewusmaking van 'n kerngroep in die gemeente oor die behoeftes van die familie. Hier word gefokus op 10% van die gemeente.
2. Ontwikkel die vlak van dringendheid ten opsigte van die familielewe.
3. Stel 'n projekspan saam.
4. Ontdek die familieprofiel van die gemeenskap.
5. Beoordeel en ontwikkel die gemeente se familiegereedheid.
6. Ontdek die familiële karakter van die Bybel.

- **Jaar 2**

1. Ontwikkeling van leierskap deur middel van 'n familiële visie vir die gemeente.
2. Opleiding en toerusting aan gemeentelede in familiële vaardighede. Fokus op 25% van die gemeente.
3. Integrasie van die totale gemeente bediening ten opsigte van die familiële visie.

4. Bou aan organisatoriese kapasiteit ter ondersteuning van die families se lewens.

- **Jaar 3**

1. Implementering en integrasie (inkulturalisering) van familiale visie ten opsigte van die totale bediening van die gemeente. Fokus op die res van die gemeente en gemeenskap.
2. Ontwikkeling van aksieplanne.
3. Bemagtiging van familielewe in gemeente en gemeenskap.

(Van der Watt & Thesnaar 2005:9)

In die proses sal daar 'n deurlopende evaluering van die familie-gereedheid van die gemeente wees.

Die jaar 2004 is internasionaal gevier as die jaar van die familie. Dit was daarom nie toevallig dat die regering homself ook verbind het tot die viering van die nasionale familiejaar in Suid-Afrika nie. Die regering se doel was om meer doeltreffend aandag te gee aan die huidige nood en uitdagings van familiesisteme in Suid-Afrika. In die lig hiervan het die kerk in die breë haarself ook verbind om in 2004 te fokus op families, in samewerking met die staat. Die NG Kerk het hierdie geleentheid in samewerking met ander kerkgroepe aangegryp deur verskillende projekte te loods om haar verbintenis aan familielewe te herbevestig (Van der Watt & Thesnaar 2005:24; vgl. National Family Policy February 2006).

Al hierdie inisiatiewe het egter nog nie beteken dat die geleentheid in alle gemeentes benut is nie. Die unieke uitdaging in 2004 is aan gemeentes gestel om landwyd (op grondvlak) hulleself te verbind om ware familie van

God te wees. Gemeentes is aangemoedig om saam die geleentheid te benut om alle generasies te betrek om sodoende familie-wees te vier en hulle verantwoordelikheid na te kom in die breër gemeenskap van Suid-Afrika. Dit was dus 'n unieke geleentheid om 'n konkrete bydrae te maak om die nood van families in Suid-Afrika te verlig (Van der Watt & Thesnaar 2005:24-25; vgl. Codrington & Grant-Marshall 2004:249).

Die Familiejaar 2004-inisiatief en die fokus van die FGP het die taakspan en gemeentes wat betrokke was, 'n eerlike blik gegee op die stand van familiesake in Suid-Afrika en veral op die gebrokenheid van families in die NG- en Verenigende Gereformeerde Kerk (VGK). Navorsing (statistieke uit 'n Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing-dokument) van die regeringsdepartement van sosiale ontwikkeling het dit bevestig. Die FGP het besef dat noodsaaklike vaardighede en waardes dringend gevestig moet word om 'n alternatiewe realiteit te skep en uit te bou in ons land. Daarom is besluit dat die FGP moet fokus op die inrigting van holistiese familie-gerigte benaderings tot gemeente-wees. Gevolglik is dit nie beskou as 'n bestuursprojek nie maar eerder as 'n metafoor vir, of perspektief op gemeente-wees. Dit gaan daaroor om die gemeente-kultuur te transformeer eerder as om net bloot 'n paar programme te implementeer (Van der Watt & Thesnaar 2005:33; vgl. National Family Policy February 2006).

Die FGP onderskryf ook 'n missionêre fokus en 'n gerigtheid op gemeenskapstransformasie. Gemeentes wat funksioneer as 'n familiesistiem is dus missionêre of gestuurde gemeentes. Families word beskou as die voertuie waardeur die missionêre fokus en gerigtheid van gemeentes konkreet gestalte vind in die koninkryk van God. Wanneer gemeentes as families funksioneer kan dit nie anders as om missionêr gerig te wees nie. In hierdie sin wil die twee benaderings (missionêr en familie) tot gemeentelike bediening mekaar aanvul om beide inklusiwiteit en 'n na-buite-gerigtheid te vestig en uit te bou (Van der Watt & Thesnaar 2005:34; vgl. Strommen & Hardel 2000:303-304).

In terme van die algemene sinode van die NG Kerk (2004) se fokus op die jeug en intergeneratiewe bedieninge, word die bediening aan die jeug beskou as integraal deel van 'n holistiese familie-benadering. Die sinode het onderstreep watter krag daar lê in 'n inter-generasionele benadering. Dit het energie losgemaak wat benut moet word. Daar behoort 'n deurlopende fokus te wees op die toerusting van die jeug as deel van families. Jongmense se stemme behoort meer gehoor te word in die kerk, en dit bly konstant 'n uitdaging om vir hulle 'n tuiste te skep waarbinne hulle vryelik kan kommunikeer, ernstig opgeneem en versorg word. Verder behoort hulle geleer te word om verantwoordelikheid te neem vir hulle roeping in die kerk as deel van God se geloofsfamilie (Van der Watt & Thesnaar 2005:34; Codrington & Grant-Marshall 2004:250).

Die FGP het bevind dat daar 'n groot behoefte is na kontekstuele en relevante materiaal wat vaardighede kan help ontwikkel ten einde gemeentes werklik familie-vriendelik te maak. Voorstelle is gemaak dat navorsing uitgebou moet word deur te leer by gemeentes wat wel iets regkry in terme van die funksionering van die gemeente as 'n familie. Verder is uitgelig dat gefokus moet word op leierskap en besluitnemingsmeganismes binne gemeentes – dat liggame in gemeentes wat besluite neem self behoort te lyk soos en funksioneer as familie (Van der Watt & Thesnaar 2005:35).

Dit impliseer dus nie bloot die implementering van familie-gerigte programme nie, maar veral die toerusting van families om gesonder families te wees. Verder behoort daar gesoek te word na bronne wat gemeentes kan leer hoe om teologies oor familie-wees te dink (Van der Watt & Thesnaar 2005:35).

Die familie behoort ook gesien te word as 'n klein gemeente op sy eie wat inskakel in 'n groter bedieningsgeheel. Die ontwikkeling van 'n spiritualiteit binne families kan mense ook help om die effek wat die nood in die wêreld op hulle het beter te hanteer en dit te beskou as 'n geleentheid vir groei (Van der Watt & Thesnaar 2005:53; Van Tonder 2006:35).

In Februarie 2005 het die FGP amptelik ten einde geloop (Van der Watt & Thesnaar 2005:29). Daar is verskeie paradigmaskuiwe wat gemaak is en gemaak behoort te word in die vordering op weg na 'n familie-gerigte bediening in die gemeente. In kort kan dit soos volg saamgevat word:

Skui van ...	Na ...
Families is verbruikers van gemeentebronne.	Families word deur God geseën en geroep om 'n verskil te maak.
Families is die bron van vrywilligers vir die gemeente.	Families en die gemeente is vennote om hulle roeping uit te leef.
Families moet as gespesialiseerde groepe bedien word deur die gemeente.	Gemeentes bestaan uit inter-ouderdom groepe waar geloof gevorm en hul roeping missionêr uitgeleef word.
Definieer familie as 'n getroude paartjie met kinders (indien hulle het).	Definieer familie as die mense wat hulleself toewy om familie te wees vir mekaar.
Definieer familie-gerigte bediening n.a.v. die programme wat die kerk bied vir families (bv. huweliksverryking, ouerbegeleiding).	Definieer familie-gerigte bediening as 'n potensiële fokus/perspektief wat elke aspek van die gemeentelike bediening vorm.
Vertrou op die Sondagskool en ander kerk-programme vir geloofs-opvoeding.	Sien familie-verhoudinge as 'n meer invloedryke bron vir geloofsvorming as opvoedkundige programme.
Beskou menslike ontwikkeling as 'n proses waarin 'n mens die familie verlaat in die proses van rypwording (volwassenheid).	Beskou families as belangrike kontekste vir individuele rypwording, met potensiaal om lidmate se etiese en geestelike groei (deur die lewenspad) te ondersteun.
Evalueer families deur die gebruik van "kliniese" taal (bv. funksioneel vs. disfunksioneel).	Evalueer families deur die teologiese konsepte wat ruimte maak vir sonde en verlossing, seën en misterie.

(Van der Watt & Thesnaar 2005:31-32)

Na aanleiding van die FGP is gevoel dat daar nou leidrade is oor wat die spesifieke bedieningsterreine is waaraan gemeentes moet aandag gee. Daar is vasgestel dat gesegmenteerde benaderings wat vanuit 'n familie ekklesiologie gedryf word, groter potensiaal het in terme van die volhoubaarheid daarvan (Van der Watt & Thesnaar 2005:34).

Na afloop van die projek is 'n opvolgprojek voorgestel. Die breë doelwitte van die opvolgprojek sou dan wees om uit te wys wat die praktiese implikasie van familie-wees vir eredienste, kategeese en intergeneratiewe bedieninge en sorgsisteme binne gemeentes is (Van der Watt & Thesnaar 2005:35). Dit val egter nie binne die veld van hierdie ondersoek nie. Verdere ondersoek sal hieroor gedoen moet word.

Die volgende behoeftes wat aandag behoort te kry, is uitgelig as daar gefokus word op die volgende vier (missionêr gerigte) kernareas:

1. Eredienste

Vanuit die FGP het dit duidelik geword dat daar 'n toenemende behoefte is aan intergeneratiewe bediening in gemeentes. Dit vra kreatiwiteit in die omgang met liturgie en leer tydens die erediens. Die opvolgprojek sou graag wou fokus op eredienste wat gebaseer is op die waardes van 'n familie-perspektief en 'n intergeneratiewe benadering.

2. Kategeese

Dit vra dat kategeese verhoudingsgerig behoort te wees. Die klem op verhoudings impliseer 'n wesenlike integrasie tussen leer en lewe. Geloofsoordrag behoort deur ouers, individue, groepe en mentors plaas te vind. Die vraag word gevra: Hoe lyk 'n kategeese-sisteem gedryf deur die waardes van 'n familie-gerigte benadering?

3. Sorgsisteme

Dit is duidelik dat die familieleeu in SA in 'n krisis verkeer. Dit word onderstreep deur die hoë egskeidingsyfers, huishoudelike geweld, armoede, werkloosheid, MIV-Vigs, materialisme, ekologiese vernietiging, ensovoorts. Dit word algemeen aanvaar dat families boustene vorm vir 'n gesonde samelewing. Onderlinge sorgsisteme funksioneer dikwels nie doeltreffend nie, maar gemeentes behoort toerusting te ontvang om sulke sisteme te skep en te wees vir mekaar. Hierdie sisteme is nie net individueel nie, maar dit bestaan ook uit families vir mekaar, gemeentes vir mekaar (skep veilige ruimtes vir weerloosheid).

4. Families vir ander

Gegewe die Suid-Afrikaanse konteks is dit veral gefokus op grenservarings en blootstellings vir families – op gebiede van ras, klas, geslag, seksuele oriëntasie, ens. Dit wil sê families behoort te leer hoe om familie te wees binne inklusiewe, heterogene netwerke van ondersteuning wat gestuur is om mekaar te omarm.

(Van der Watt & Thesnaar 2005:35)

Hierdeur kan gemeentes verder gehelp word om die nodige vaardighede en waardes te ontwikkel om die familie-benadering geïntegreerd in hulle plaaslike gemeente te implementeer.

In hierdie hoofstuk is daar hoofsaaklik aandag gegee aan die familie, hul behoeftes en die familiebediening in die kerk. Ten einde die erediens as familie-erediens in te rig, sal daar in die volgende hoofstuk na die kerk, erediens en liturgie gekyk word.